

Mahābuddhagūṇa aṭṭhakathā

（『偉大なる仏徳の註釈』）

ークメール文字からのローマ字転写テキストー

清水洋平・舟橋智哉

大谷大学が所蔵するタイ王室寄贈を機縁としたパーリ語貝葉写本¹（〈大谷貝葉〉と略称）は、その所蔵数が国内最大級であり、内外に誇る一大コレクションである。また、大谷貝葉における稀観仏典の抽出作業の進展により²、新たな稀観文献の存在も明らかとなり、国内外から注目を集めている。

そのような状況のなか、この度、クメール文字パーリ語写本の読解に長年携わっておられる舟橋智哉氏の全面的な協力のもと、稀観文献 *Mahābuddhagūṇa (nvāta) aṭṭhakathā*（『偉大なる仏徳の註釈』、請求記号番号：XXXIX-5, ³6）について、そのローマ字転写作業を終えることができたので、ここに公表することにした。

クメール文字パーリ語で記されている本テキストについては、既に Peter Skilling and Santi Pakdeekham ed., *Pāli Literature Transmitted in Central Siam*, Bangkok: FPL, 2002, p. 39の中で、同様のタイトルを記す貝葉写本の存在が指摘されている⁴。しかし、そこに言及されているタイ国立図書館所蔵の写本については、1phūk（束）⁵ヴァージョンのものであり、大谷貝葉のものとは異なる。大谷貝葉のものは2phūkで構成されており⁶、この2phūkヴァージョンの

1 貝葉とは、「貝多羅葉」の略称であり、ヤシ科の植物の葉を加工して鉄製などの尖筆で線刻をする記録媒体である。

2 大谷大学真宗総合研究所では、現在、「指定研究：西藏文献研究」の研究プロジェクトの一環として、大谷貝葉における稀観文献の抽出作業、並びにデジタル画像データ化の作業を進めている。

3 大谷大学図書館編『大谷大学図書館所蔵 貝葉写本目録』大谷大学図書館、1995年、pp. 322-324参照。

4 永崎亮寛「Bangkok 国立図書館所蔵パーリ語経典の写本リスト」『佛教研究』第5号、1976年、p. 68にも、書誌情報の記載はないがその存在を指摘している。

ものは、タイ国においても、その存在は未だに確認されていない。

タイ国では、ブッダの偉大なる徳質を称える文献である“Mahābuddhagūṇa (偉大なる仏徳)”と題される一連の写本群の存在は夙に知られていた。しかし、クメール文字で記されていたため、近年では読解する人も少なくなり、写本が存在するままで研究が殆どなされていなかった。

だが、この“Mahābuddhagūṇa”と題される一連の写本群について、最近の写本調査の進展により所在情報が少しずつ明らかとなり⁸、本邦の田辺和子博士（中村元東方研究所研究員）を中心に、欧米の研究者の協力も得つつ2010年度から読解研究が進められた。そして、同文献群が、タイ国で流布した読誦本である大型の絵付き折本紙写本の中でも、特に古い写本¹⁰に共通して見出されることが多いという事実なども明らかとなっており、その研究の重要性が指摘さ

5 1束は、約24葉で構成されていることが多い。

6 請求記号番号：XXXIX-5 (phūk 1: 32葉)、XXXIX-6 (phūk 2: 41葉) は、サイズ：56.5 cm×5.2 cm、行数：5行、小口塗装：金一色である。筆写年代などの記述は見られない。

7 現代のカンボジア（クメール）文字の字体には、日常の筆記に用いられる「チュリエン体」と、看板や経典の表記などに用いられる「ムール体」との二つの様式を見ることができる。

8 フランス極東学院名誉講師 Jacqueline Filliozat 女史が作成、公表されている東南アジアの仏典写本に関わる所在目録 (EFEO DATA Filliozat: Database for Pali documents, studies and bibliographies of Jacqueline Filliozat. Free CO-ROM available on request at EFEO Library.) など。

9 田辺和子（編）『タイ伝承写本に見られる「マハーブッダグナ（偉大なる仏徳）」の研究』平成22年度～平成24年度科学研究費補助金基盤研究（C）研究成果報告書（課題番号22520058）、2013年。本報告書では、これらの文献群が一様に、“iti pi so bhagavā”（彼の世尊は…とも〔呼ばれる〕）で始められ、順次、仏の十号（或いは仏の九徳）と呼ばれる、応供（＝阿羅漢：araham）、等正覚（sammāsambuddho）、明行足（vijjācaranasampanno）、善逝（sugato）、世間解（lokavidū）、無上士・調御丈夫（anuttaro purisadammasārathi）、天人師（satthā devamanussānaṃ）、仏（buddho）、世尊（bhagavā）に対して説明するという形式を採っていることや、複数ある同類写本によって、その説明の内容・形式に異なりがあることなど、多くのことが判明しつつある。

10 大型の絵付き折本紙写本の中で現存する古いものとは、18世紀頃に作製されたものを指す。

れている。また、この事実は、同文献群がタイ国の上座部仏教徒社会において果たしていた役割が大きかったことを示唆するものであり、同文献群を研究することは、東南アジアに展開した上座部仏教の独自の発展の一端を理解する上でも大いに役立つものであり、その総合的な研究が俟たれるのである。

今回公表する *Mahābuddhagaṇa aṭṭhakathā* は、“Mahābuddhagaṇa” と題される一連の写本群についての註釈文献の一つであり、未だ刊本も翻訳も存在せず、大谷貝葉中にしか、現時点ではその存在が確認されていない文献である。先ずは、そのローマ字転写したテキストを公表することが、上記のような同研究分野の研究動向に合致するものであり、端緒についたばかりの東南アジアの仏教文献研究に大きく寄与するものと考えられる。

* * *

a hakathā bra mahābuddhagaṇa nvāta¹¹ phūk l

[ka b] / namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa / yo katvā pāramiyo sujanahitakaro bodhimūle nisinno jītvā na pāpimaṃ sasenaṃ sakalagaṇadadaṃ buddhabhāvaṃ agañchi bhāsītvā dhammaladdhaṃ paramattha sahitaṃ sabbadeviddha brahmanaṃ desesi / sādhu dhamma sura naragaṇa na dadaṃ muddhanāhannametam / yo sabbaloka karuṇo puretvā pāmiyo [kā a] jītvā na pāpimaṃ sasenaṃ buddhattaṃ adhigantvā iddho guṇehi vidhehi rahādikehi seyyo tiloka tilako tibhavekanādo gantvā na sabba nagaraṃ nigamaṃ paccantaṃ hitāyāhoti sagataṃ¹² pana taṃ na mehaṃ / bhagavato gaṇakathaṃ jānitabbaṃ / bhagavato pana gaṇaṃ anekappakārā kenaci janena devena vāha brahmānā vā na sakkā jā[kā b]nituṃ tasmā imaṃ gāthamāha / sahassa sise pi ce poso sase¹³ sise sataṃ mukhā mukhe

11 ‘nvāta’はクメール文字表記のタイ語であり、‘外の’という意味である。おそらく蔵外文献であることを示していると思われる。

12 sugataṃ に訂正すべき。

mukhe satam jivhā jivakappo mahiddhiko na sakko ti ca vaṇṇetu nissesam
 satthuno guṇanti / api caṭṭho ādito paṭṭhāya bhagavāto guṇam eka desena
 vakkhāmi / katham / pāramitā puritabhāvato sayampuññaṇena sarāsanāyati
 vigata vidham sitaniṃ ravasesam kilesa mahākaruṇā sabbañata nāṇādi
 apparimeyya guṇa guṇādhāro khandhasantāno buddho nāma hoti / atha vā
 anādivattasamsāre uppatti paraṃparāya āgato aṭṭha visati rūpa te pañāsa
 cittacetasika saṃkhāto khandhasantāno yāva anuppādā parinibbānam tāva
 atthi yeva / ito unātireko bhodhisatto nāma natthi bhūmi puggala vasena
 kathāci unātireko hutvā hetu paraṃparāya aviddhattā pana hoti yeva /
 bhagavantānam khandhasantāno pi anādivaṭṭa samsāre uppatti paraṃparāya
 āgato evarūpe khandhasantāne vohāra sukhattham satta puggalādi vohāro
 āropito hoti / evaṃ vohāra[ki a]ppatto satto yathā bodhiñāṇatthāya na
 pavāyamati¹⁴ paṇidhāna na karoti tāva gandhasantāno satto tveva saṃkhyam
 gacchati / yathā satto bodhiñāṇatthāya parāyamati¹⁵ paṇidhānam karoti / tathā
 khandhasantāno bodhisatto nāma hoti / yathā bodhiñāṇam patilabhati tathā
 buddho nāma hoti evaṃ amhākam bhagavato puthujjanakāle khandhasantāno
 satto nāma hoti / yathā bodhiñāṇatthāya pavāyamati¹⁵ paṇidānam karoti / tathā
 bodhitto¹⁶ nāma hoti / yathā bodhiñāṇam labhati tathā so khandhasantāno
 buddho nāma hoti / yathā tāmbaruṇodaya samaye aneka
 guṇagaṇasampannāgataṃ sabbañūtañāṇam patibujjhati / so bhagavā navahi
 guṇahi samannāgato hoti / katamā bhagavato nava guṇā ti vuccate / eko
 guṇo araham nāma / eko guṇo sammāsambuddho nāma / eko guṇo
 vijācaraṇasampanno nāma / eko guṇo sugato nāma / eko guṇo lokavidū nāma
 / eko guṇo anuttaro purissadhammasārathi nāma / [ki b] eko guṇo satthā
 devamanussānam nāma / eko guṇo buddho nāma / eko guṇo bhagavā nāma
 / tesu nava guṇesu kena hetunā guṇena bhagavato araham nāma hotīti ce /
 ārakattā araham sabba kilesehi ārakattā arahanti / nanu ca añesaṃ khiṇāsaṃ

13 sise に訂正すべき。

14 parāyamati と読む可能性が高い。

15 parāyamati と読む可能性が高い。

16 bodhisatto に訂正すべき。

vā na pi araham nāma hotīti ce / so hi bhagavā sabba kilesehi suvidure thito
vā / maggena savāsanena kilese vidhamse ti vā / aṇe khiṇāsavā pana kilesehi
durethitā nāma honti / kasmā ti ce / no suvidurethitā nāma / bhagavantam
thapetvā aṇe khiṇāsavā pana kilesehi durethitā nāma honti / savāsanāya
kilese pahāretum na karontīti aṇehi asādhāraṇe nāma bhagavato araham¹⁷
¹⁸gunena nemittaka nāmo hotīti parihāro visajjitaṇe hoti / ko panāyam vāsanā
ti ce / pahi[kī a]nassāpi apahinassā pi kilesassa payogā disa payoga
hetu bhuto kilesa nihito sāmattaya viseso āñasmato pilinda
vacchassavasalasamudā pāramitta viya / ayam panassa vatthu dhammapade
vositabbo¹⁹ / aranam hatattā araham kilesārinam hatattā araham / pubbe
vessantaratta bhāve thitassa bhagavato kilesāranam ghāṭita bhāvo sakko na
devānamindhena sabbe thitā te paccuhā hāye dībbāya ca manussā ti gāthā
padena vaṇṇito hotīti / āraṇam hatattā araham / katham / ti bhava rathe
saṃyojītaṇa āsava samudaya payena akkhana vinivijjhitassa jarāmarāṇam
nemiṭṭhitassa abhijānābhīyuttassa saṃsāracakkassa aṭṭha lobhamūlacetanā ca
dve dosamūlacetanā ca : dve mohamūlacetanā aṭṭha kāmāvacara kusala
cetanā ca catasso arūpāvacara kusalamūlacetanā cā ti ekunatisa²⁰ cetanā
saṃkhātānam arānam te [kī b] bosimaṇḍa viriyapādena silapathaviyam
paṭiṭṭhitena saddhā hatthagahatakammakkhayakaraṇāna pharūsunā hatattā
aram / paccayādinam arahatattā araham / mahapphalakaraṇatthāya
devamanussānam paccayānam arahatattā araham / katham sace pi
jambudīpaṃ bheritalamiva samakalam katvā kotīṭito paṭṭhāya pallaṅke
paṭṭharitvā ariya puggalānam nisidāpesum / tattha sotāpannānam dasa
pantiyo asu : sakidāgāminam pañca pantiyo anāgāminam adhateyya pantiyo :
khiṇāsavānam diyaḍha pantiyo paccekabuddhānam ekā panti bhaveyya
sammāsambuddho eko nisideyya / ettakassa janassa dinnapānato
sammāsambuddhassa dinnadānam mahapphalam / iti mahapphalakaraṇatthāya

17 arahanti に訂正すべき。

18 gunena に訂正すべき。

19 veditabbo と読む可能性が高い。

20 ekunatisa に訂正すべき。

devamanussānaṃ paccayānaṃ arahatattā araham / attadakkhineyyatā
devamanussānaṃ dibbatanvamāṇadi saṃkhātanam puṇā visesānaṃ arahatattā pi
[ku a] araham / tathāgate uppanne ye vayo keci mahesakkhā
devamanussānaṃ bhetañatthapujam karonti / tathā hi mahābrahmā
sacāpatisane rūpattena ratanathāmena tathāgataṃ pujesi / yathā balaṇca añe
devamanussā bimbisāra kosalarājādayo parinibbutam pi bhagavantaṃ udissa
channavuti koṭi dhanam visajjitvā asoka mahārājā sakala jambudipe caturāsiti
vihāra sahaṣṣāni paṭiṭṭhāpeti / ko pana vāco añesaṃ puṇā visesānti / evaṃ
paccayādīnaṃ arahatattā araham / tenāham / puṇā visesaṃ saha paccayena
yasmā ayaṃ araha tilokanātho : atthānurūpaṃ arahantiloke tasmā jino arahati
nāmametaṃ / yathā ca loke ye keci paṇḍitamānino asi lokabhayena
rahocāpaṃ karonti / evamesana kathā cikarontīti pāpi karaṇa rahā bhāvato
araham yasmā natthi raho nāma pāpakammesu tādino rahābhāvena tenesa
[ku b] araham iti vissato / atha vā / aparo nayo vinayapitake vutto /
katham / ārakattā araham asappurasehi suvidhūrabhāvato araham / katham
/ yeva abhāvitakāyā abhāvitasilā abhāvitapāṇā apahinarāgadosamohā²¹
ariyadhammassa akovidā : ariyadhamme avinitā arayadhammassā adassāvino
micchāpatipannā te evarūpā navā saṃghāṭikaṇṇe gahitvā : piṭṭhito anubaddhā
pade padaṃ vicarantā te janā pādā ārakā mayham ahaṇca tehi ārakā kammā
ca pada vadāmi ye me dhammaṃ : appassantā maṃ passantā pi na passanti
nāma te janā / sāyaṃ pāto satthu santike vasanti pi na te satthu santike
vasanti / iti satthu asappurisehi ārakāasmā arahanti vuccati / tena vuttaṃ
/ sammā pana patipajjanti yenihināsayā narā ārakātehi bhagavā dure
tenārahaṃ pato ti / tathā ārakāttā āsannattā appūrise araham / katham / ye
bhāvitakāyā bhāvitasilā bhāvitapāṇā pahinarāgadosamohā ariya[kū a]
dhammassa dissāvino sammāsati pannā anabhiṇṇhālū kāmesu na tibbarāgā
upaṭṭhiti sati / te janā bhagavato dure thāne yojana sate pi vasantā pi
mayham santike vasanti / ahaṇca tesam santike vassāmi / kasmā / ye me
dhammaṃ passantā te maṃ passanti iti satthā sappurisaṇaṃ ārakāttā

21 ariyadhammassa に訂正すべき。

āsannattā araham / tena vuttam / ye sammā patipajjanti supañitādhimuttikā
 : ārakātehi āsanne tenāpi araham mato ti / katham / arinam hatattā arahanti
 cettha vuccate / ye ime rāgādayo pāpadhammā yasmim santāne upajjanti
 diṭṭhadhammakañca samparāyikañca anattam āvahanti nibbānagāminiyā
 paṭipadhāya²² ujuvipaccanikabhutā te pāpadhammā attahitam paraṃhitañca
 paripuretuṃ sammā pajjantehi sādhu hi durato rahitañca parivajjetabbā iti
 rahā nāma / te pāpadhammā bhagavato bodhimule yeva ariyamaggena
 sabbaso pahinā tasmā arahā nāma / tena vuttam / pāpadhammā rahā nāma
 [kū b] sādhu hi rahitabbato tesam suṭṭhupahinattā bhagavā araham mato ti
 / ye sabbaso pariṇāta khandhā pahinakilesā bhāvitamattā sacchikata nirodhā
 arahanto khiṇāsavā / ye ca sekkhā apattamānasā anuttaram yoggakkhemam
 paṭṭhayamānā viharanti / ye pariuddha payogā kalyāṇajjhāsayā saddhā sila
 suttādi guṇasampannā viharanti / so bhagavā tehi janehi na rahitabbo na
 parivajjitabbo / te ca janā bhagavatā na rahitabbā na parivajjitabbā / tena
 vuttam / ye sacchikata saddhadhamma ariyā suddhato carātehi na rahito hoti
 : nātho tenārahamato ti / rahoti gamanam vuccati / bhagavato nānā gati
 paribhamana saṃkhātam gamanam saṃsāre natthi / kammakkhaya karena
 ariyamattena bodhimule yeva sabbaso sasambhārassa kammavajjassa vidham
 sitattā / tena netam vuccati / raho vā gamanam yassa saṃsāre natthi sabbaso
 pahina jāti maraṇo araham sugato mato ti / evam sabbathā pi bhagavato
 araha[ke a]nti saddattha dipanattāya vā arahato vandanattāya imam
 gāthamāha / tiloka cakkhum ti bhavaka nāyaka vināyaka vitamalam
 visāradam pātārivattam vara dakkhiṇā raḥam na māpi viraṃ
 arahantamuttamanti / so bhagavā sammāsambuddho / tena guṇena hetunā
 bhagavato sammāsambuddho ti guṇa nemittika nāmo hoti ti ce /
 dipaṅkarapāda mūlato paṭṭhāya kappa sata saḥassādhikāni cattāri
 asaṃkhaṇi hina majjhima uttama paṇḍitānam santikā gavesitāya paṇā
 pāramitāya paribhāvitena pathama kāmāvacara kiriyā cittasampayuttana

22 paṭipadāya と読む可能性が高い。

pañcindriya saṃkhātena sabbaññuta ñāṇena saṃkhatta cammānaṃ sabbākārato
 aviparitaṃ sayameva : abhisambuddhattā pi sammāsambuddho / sabba
 dhamme sammāsambuddho / tena guṇena hetunā sammāsambuddho ti ce /
 sabba dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / sammā sāmāñca
 sabba dhammānaṃ buddhattā pana sammāsambuddho / tathā hesa sabba [ke
 b] dhamma sammāsambuddho abhiñeyyadhamme abhiñeyyato buddho /
 pariñeyyadhamme pariñeyyato buddho / pahātabbadhamme pahātabbato
 buddho / sacchikātabbadhamme sacchikātabbato buddho /
 bhāvetabbadhamme bhāvetabbato buddho / tenevamaḥa / abhiñeyyaṃ
 abhiñātaṃ bhāvetabbañca bhāvitaṃ pahātabbaṃ pahinaṃ me tasmim buddho
 smi brāhmaṇā ti / api cakkhuṃ dukkha saccaṃ tassa mūlakāraṇabhāvena
 samuṭṭhāpitā puri²³ taṇhā samudaya saccaṃ ubhinnaṃ appavatti nirodha saccaṃ
 nirodha pajānanā patipadā matta saccanti / evaṃ ekeka paduddhārenāpi
 sabba dhamme sammā sāmāñca buddho / esa nayo sota ghāna jivhā
 kāyamanesa / etena nava nayena rūpādinidha āyatanāni cakkhuvīñāṇādayo
 na viñāṇakāyā cakkhusamphassādayo na saṃphassā cakkhusamphassajādayo
 na vedanā rūpasāñādayo cha sañā rūpasāñcetanādayo cha cetanā
 rūpataṇhādayo cha taṇhā : [kai a] kāyā rūpavittakkādayo cha vitakkā
 rūpaviharādayo cha viharā rūpakkhandhodayo pañcakkhandhā / dasa
 kasināni dasa anussatiyo uddamātaka saññādi vasena dasa saññā
 kesādayoddattaṃ sākārā / ddā²⁴ dasāyatanāni aṭṭhārassa dhātuyo kāmāvādayo
 nava bhavā pathamādinī cattāri jhānāni mettā bhāvanādayo catasso
 appamañāyo catusso arūpa samāpattiyo patilomato jarāmaraṇādini anulomato
 avijjādini paṭiccasamuppādaṅgāni ca yojetabbāni / tatrāyaṃ eka pada yojanā
 : jarāmaraṇaṃ dukkha saccaṃ / jāti samudaya saccaṃ ubhinnaṃ pi
 nissaraṇaṃ nirodha saccaṃ nirodha pajānanā patipadā matta saccanti / evaṃ
 ekekaṃ paduddhārena sabba dhamme sammāsambuddhañca buddho

23 purima に訂正すべき。

24 この場合の 'ddā' とは、偈の始まりを示す写本表記上の記号のようなもの。偈の終りは 'ti' で受けている。

anubuddho paṭibuddho / tena vuttaṃ / sammāsamañca sabba dhammānaṃ
 buddhattā pana sammāsambuddho ti / atha vā / aparo nayo salakkhaṇa
 vasena sammāsayamaṃ vidito papi[kai b]ta pāramitā sambutena nāṇena sāmama
 bujjihi añāsi / budha dhātussa jāgarana vikanatthesu pi pavattana
 sammāsamañca paṭibuddho / anañāto dhito hutvā sayameva savāsana
 samohaniddhāya acantti vigato na dinakara karaṇa samāgamena
 paramurūcira sirī sobhattappatiyā vikanatamiva padumaṃ aggamatta nāṇa
 samāgamena aparamita guṇa gaṇālaṅkata sabbañuta nāṇappattiyā
 sammāsamayameva vikanato vikanamanupatto ti attho / sammā ti aviparītā
 sāmāñca sayameva sambuddho etthā ti sambuddho / sayanti etassa atthassa
 bodhito ti daṭṭhabbo / sabba dhamme ti anavasesa ñeyyadhamme / kathaṃ
 paneta anavasesa dhamme bodho labhati ti / eka desassa atthalābho
 padesassa agamaṇe sati gahetabbassa nippadesattā viñjāya ti / tathā hi sabba
 dhammā buddhassa bhagavato āvajjana patipaṭṭhāna manasikāra paṭibuddhā
 mittuppāda paṭibuddhā ti vacanato atitānāgatādi visaye bhagavato nāṇassa
 pa[ko a]vattanato pacakkha dhamme dhammato sammāsambuddho /
 appatihatābuddhatāya pacakkhato esa sammāsayameva bujjhatim ti
 sammāsambuddho / abhiñeyya dhamme abhiñeyyato sammāsambuddho /
 pariñeyya dhamme pariñeyyato pahātabba dhamma pahātabbato
 sacchikātabba dhamme sacchikātabbato : bhāvetabba dhamme bhāvetabbato
 sammāsambuddho / tenāha / abhiñeyyaṃ abhiñātamaṃ bhāvetabbañca
 bhāvitamaṃ pahātabbamaṃ pahinamaṃ me tasmā buddho smi brāhmāṇa ti / api
 cakkhumaṃ dukkha saccaṃ tamaṃ mūla kāraṇa bhāvena sa puṭṭhā pi kā purima
 taṇhā samuduya saccaṃ / ubhinnaṃ appavatti nirodha saccaṃ / nirodha
 pajānanā patipadā patta saccanti : evamaṃ ekeka paduddhārena pi sabba
 dhamme sammāsambuddho / esa nayo sota ghāni jivhā kāya manesu /
 buddhānussatiyampi hi / sabba dhamme sammāsambuddho / buddho ti
 nāmaṃ kasmā ettha na vuttanti ce paccekabuddhena sādharmaṇattā / [ko b]
 ettha dutiya pade bhagavato sambuddho ti nāmo ti / sutabuddho catu sacca
 buddho paccekabuddho cāgī gihi buddhehi sādharmaṇattā / tasmā ettha dutiya
 pade bhagavato buddho ti nāmo na vutto / evamaṃ sati atthi / sambuddho ti

nāmaṃ kasmā ettha na vuttanti ce paccekabuddhena sādharmaṇattā ettha
 dutiya pade bhagavato sammāsambuddho ti nāmo na vutto / tasmā /
 paccekabuddhā pana sayam saccādiṃ abhisambujjhivā attanā patividdha
 vasena sacchikate dhamme pañāti māro pitvā paresaṃ desetvā na
 abhisamayaṃ pāpuṇituṃ sakkonti / sabbaṇu buddho pana sabbaṃ kātuṃ
 samattho / atha vā paccekabuddhā attasāvaka ca upādiṇṇaka saṃkhāra
 lokassāpi nānattaṃ ekadesato va jānanti / no nippadesato sabbaṇu buddho
 yeva nippadesato jānāti / kathaṃ / sakala gāma²⁵vāsakaṃ pi ekamsu karaṃ
 vā mittavā jivitāvo ropentesu / sabbesampi cetanā parassa
 jivitindriyārammaṇā hoti / taṃ pana [kau a] kammaṃ tesam āyuhanakkhaṇo
 yeva nānā hoti / tesu hi ādarena eko chandajāto karoti / eko ehi tvaṃ karohi
 ti parehi nippilitattā karoti / eko samāna chando viya hutvā apa
 ṭihatamano carati / tesu eko tena ca kammena niraye nibbattati / eko
 tiracchāna yoniyaṃ / eko peti visaye / tattha niraye nibbattamānesu eka
 aṭṭha mahānirayo nibbattati / eko soḷasasu ussadesu / tiracchāna yoniya
 nibbattamānesu pi / eko apādako hoti / eko catupādako hoti / eko
 bahupādako / peta vasaye nibbattamānesu pi eko niṅghāma taṇhiko hoti/ eko
 uppipāsiko eko paradatū²⁶ pathivi / tesu ca kammesu kiñci paṭisandhi
 ākaḍḍhituṃ asatthaṃ hoti dubbalaṃ kiñci kammaṃ dinnāya paṭisandhiyā
 upadive sakkaṃ hoti / sabbametam tathā tato āyuhanakkhaṇe yeva
 iminihārena²⁷ āyuhitattā esa niraye ti ādinā nayena nippadesa[kau b]to jānāti
 / tathā sakala gāma²⁸vāsikesu ekato piṇḍapātaṃ dadamānesu sabbesampi
 cetanā piṇḍapātārammaṇā hoti / taṃ pana kammaṃ tesam āyuhanakkhaṇe
 yeva nānā hoti / tesu keci devaloke nibbanti / keci manussaloke tattha
 devaloke nibbattamānesu pi keci paranimittavasavattīsu²⁸ keci nimmānaratisu
 : keci tusitesu keci yāmesu keci tāvatimsesu : keci cātu mahā rājikesu keci
 bhūmi devesu nibbattanti / tattha keci jeṭṭhaka devarājāno nibbattanti / keci

25 gāma²⁵vāsakesu 又は gāma²⁵vāsaṃ kesu と読む可能性が高い。

26 paradatū に訂正すべき。

27 iminā nihārena に訂正すべき。

28 paranimittavasavattīsu に訂正すべき。

dutiyaṃ vā tatiyaṃ vā thānantaraṃ karoti / koci paricārito hoti / manussesu
 nibbattamānesu / keci khattiya kule nibbattanti / keci brāhmāṇa kule keci
 suddha kule keci vessa kule / koci tassa dutiyaṃ koci tatiyaṃ vā
 thānantaraṃ karoti / koci tesam paricāriko hoti / tesu kammesu kiñci
 kammaṃ patisandi ākaḍhituṃ asamatthaṃ dubbalaṃ / kiñci kamma dinnāya
 patisandiyā upadhi ve pattaṃ hoti / [kaṃ a]²⁹ taṃ sabbampi tathā tato
 āyuhanakkhaṇe yeva iminā nihārena²⁹ āyuhitattā esa parinimittavasavattiṃsu
 ti ādinā nayena nippadesato va jānāti / tathā anupādiṇṇa lokassa imāya nāma
 dhātuyā ussannāya imassa nāma rukkhassa khandho seto hoti / imassa
 kāndho imassa mañjeṭṭho imassa bahala tatho imassa tanu tatho imāya nāma
 dhātuyā ussannāya / imassa rukkhassa patta vaṇṇa saṇṭhānādi vasena
 evarūpaṃ ahosi / imāya nāma dhātuyā ussannāya / imassa rukkhassa
 pupphaṃ nilaṃ hoti pitakaṃ lohitaṃ odhātaṃ sugandaṃ dugandaṃ hoti
 / imāya nāma dhātuyā ussannāya imassa rukkhassa phalaṃ uddhakaṃ hoti /
 mahantaṃ digha vaṭaṃsu saṇṭhānaṃ maṭṭha pharusam sugandhaṃ
 dugandhaṃ madhuratittikaṃ ambilaṃ kaṭukaṃ kasāvaṃ ahosi / imāya nāma
 dhātuyā ussannāya imassa rukkhassa kaṇḍhako tikkhaṇo ujuko kuṭi lokādho
 nilo odāto ahoṣi ti evaṃ anuppā[kaṃ b]diṇṇaka saṃkhāra lokassa nānā dhātu
 pajānanaṃ sabbañū buddho naṃ yeva hoti / na añesanti / sabbe saṃkhāra
 dhamme sammāsambuddho ti / dipaṅkarapā³⁰ mūlato paṭṭhāya kappasata
 sahaṣṣādikāni cattāri asaṃkheyyāni hina majjhima uttama paṇḍitānaṃ
 santikātaṃ vesitāya pañā pāramitā paribhāvitena pathama kāmāvacara tiriya
 cittasampayuttaṃ pañcindriya saṃkhātena sabbañūtañāṇena saṃkhata
 dhammānaṃ sabbākārato aviparitaṃ sayameva abhisambuddhattā
 sammāsambuddho / sabbe saṃkhāra dhamma sammāsambuddho / saṃkhāra
 dhammā nāma katamā / aṭṭhārasa rūpāni te pañāsa cittacetasikāni ti eka
 satta ti dhammā sakhārā nāma / kathaṃ saṃkhāra dhammā bhagavatā
 nāyanti sabbākārato / bhagavā hi apparimāṇāsa lokadhātusu yaṃ pathavi

29 nihārena に訂正すべき。

30 dipaṅkarapāda に訂正すべき。

sabbatāni suvaṇṇarajaṭamaṇimuttā saṃkhā silā parālādi usadha rukkhā valli
ādinā nānubhāvā sandi vinā paratta [kaḥ a] sāvaka osathādi cintā maṇi
cakkavatti iddhi thāyaka cakka ratanāda anenā nānā sahidditaṃ aviññākaṃ
nāma ekajjhaṃ saṃharitvā atthi tattha pathavidhātu āpodhātu tejodhātu
vāyodhātu vaṇṇo gandha raso ojādi suddhaṭṭhakamattametanti vinicchaya
akāsi / tathā pi tatra saddho ahosi / yaṃ panetaṃ apparimāṇāsu lokadhātusu
satto ti laddha vohārā atthi devā brahmaṇā manussā tiracchānā petā nerayikā
nānā visayā nānā gocarā nānānugāvā te sabbe ekajjhaṃ saṃharitvā atthi
imasmi kāye pathavidhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātu cakkkhu sota ghāna
jivhā kāyo rūpa saddo gandho raso oja jivitindriyaṃ purisindriyaṃ
hadayavatthu ti imāni aṭṭhārasa nipphanna rūpāni / phasso vedanā sañña
cetanā ekatataṃ cittaṃ samādhi jivitaṃ manasikaroti aṭṭha sabba sādharmaṇa
cittāni / vitakko vipāro piti viriyaṃ chando adhimokkho ti cha pakīṇṇakā /
saddhā satihi [kaḥ b] otappa alobho adoso amoho tatra majjhataṭṭhā kāya
passanti citta passaddhi kāya lahutā kāya mudutā citta kāya kammaṇatā
kāya pātuṇatā citta pātuṇatākāyujjakatā cittaṃjukatā karuṇā mudutā kāya
duccarita vaciduccarita virati micchājīva virati ti pañca visati kusala / lobho
so doso moho diṭṭhi māno issāmicchiriyaṃ kukkuccaṃ vicikicchā ahirikaṃ
anotappaṃ uddhaccaṃ thinimiddhanti ime cūḍhasa akusala ti te pañāsa
arūpa dhammā / iti rūpārūpato eka satta ti dhammānaṃ puñño yeva taṃ
vohāra labhina ito giyyo ti niddhā petvā pativijjhi / iti saṃkhāra
dhammānaṃ sabbākārato aviparitaṃ sayameva sambuddhattā
sammāsambuddho / sabbe vikāra dhamme sammāsambuddho / vikāra
dhammānaṃ sabbākārato aviparitaṃ sayam meva abhisambuddhattā
sammāsambuddho / vikārā nāma katamā / viñatti dvayaṃ lahatādittayaṃ
pañca vikārā [kha a] nāma / kathaṃ sabbākārato vikāra dhammā bhagavā
ñāyante / ye pana tesammiñjitaṃ bāhuṃ pasāreyyaṃ pasāritaṃ bāhuṃ
sammiñjeyyaṃ evameva manusse antahito brahmaṇe ke pāturahosi ti
evamāgato lahumanukammañabhāvo aneka vidha ha sitala pita naccati tādi
kāyaviñatti ca vaciviñatti / sabbataṃ ekato katvā kāyaviñatti ca vaciviñatti
rūpassa lahutā : rūpassa mudutā rūpassa kammaṇatā ti idaṃ sabbaṃ lahu

mudu kammañatā ca parittacittacittavasena aṭṭhārassa nipphannarūpānaṃ
 tacā pavajjanatthena nattattha khādana pivana bhāsanato sanādinī kārako
 attāti sañūta nāṇena paricchinditvā byākāsi / iti vikāra dhammānaṃ
 sabbākārato aviparittaṃ sayameva abhisambuddhatā sammāsambuddho /
 sabbāni lakkhaṇāni sammāsambuddho / lakkhaṇadhammānaṃ sabbākārato
 aviparittaṃ sayameva abhisambuddhatā sammāsambuddho / lakkhaṇa
 dhammā nāma katamā / jātijarāmaraṇādi lakkhaṇaṃ nāma / kathaṃ sabbākā
 [kha b]rato lakkhaṇadhammā bhagavato nāyante / yaṃ panetaṃ
 jātijarāmaraṇādi lakkhaṇaṃ nāma / sattānaṃ sabhāvo tehi mutto loke satto
 natthi ti / jarāmaraṇa pariyosānā sabba sattā / tathā sattānaṃ puna jāti
 sabhāvo ekanteneva sijjhati ti / ime sattā nāma punappunānaṃ uppajjanti /
 punappunnā jaraṃ pāpuṇanti / jarappattā avasābhindanti tasmā aniccā
 dukkhā anattā ti vijjhātvā deseti / iti lakkhaṇadhammānaṃ sabbākārato
 aviparittaṃ : sayameva abhisambuddhatā sammāsambuddho / sabbā paṇātiyo
 sammāsambuddho / paṇāti dhammassa sabbākārato aviparittaṃ sayameva
 abhisambuddhattā sammāsambuddho / paṇatti nāma katamā / paramattha
 vohāro paṇatti nāma / kathaṃ sabbākārato paṇatti dhamma bhagavato
 nāyanti / yaṃ panetaṃ pubbabuddhānaṃ parinibbāna kālato paṭṭhāya
 appavattita phassā vedanā sañā cetanā cittanti evamādinā ime cattāro sati
 paṭṭhānā ime cattāro dhammappathānā ime cattāro [khā a] iddhippadānā
 imāni pañcendriyāni imāni pañca balāni imāni satta bojjhaṅgāni ayaṃ ariyo
 aṭṭhaṅgiko maggo ti paramattha vohāro paccekabuddhānampi avisayo /
 yathā bhūtaṃ sabbāttitaṃ sabbaṃ : pañāya paṭivijatvā ayaṃ phasso ayaṃ
 vedanā ayaṃ sañā ayaṃ cetanā idaṃ cittanti evamādinā desesi pañāsesi / iti
 paṇatti dhammānaṃ sabbākārato aviparittaṃ sayameva abhisambuddhattā
 sammāsambuddho / nibbānaṃ sammāsambuddho / nibbāna dhammassa
 sabbākārato aviparittaṃ sayameva abhisambuddhattā sammāsambuddho /
 nibbānaṃ nāma katamaṃ / santaṃ pana nibbānaṃ nāma / kathaṃ
 sabbākārato aviparittaṃ nibbānaṃ bhagavatā nāyanti / bhagavato hi
 lakkhaṇattayā hatānaṃ jātijarāmaraṇa cakkabandhānaṃ sokupāyā
 sallaviddhānaṃ apāya bhitānaṃ mokkhaṇāyo atthi ajāti ajaraṃ santaṃ

sukhaṃ jarāmaṇaṃ nibbānanti pativijjhivā taṃ sappāpakamattaṃ desesi
vivari vibhajjhi uttānaṃ akāsi / iti nibbāna dhammassa sabbākārato
aviparittaṃ sayameva abhisambuddhattā [khā b] sammāsambuddho / kusala
dhamme sammāsambuddho / katame kusalā aṭṭha kāmāvacara kusalāni visati
lokuttara kusalāni satta tiṃsa dhammā kusala dhammā nāma / atha vā
katame dhammā kusala mūlāni alobho adoso amoho taṃ sampayutto
vedanākhandho sañākhandho saṃkhārakhandho viñāṇakhandho / taṃ
samutṭhānaṃ kāyakammaṃ vacakamma manokammaṃ ime dhammā kusalā
/ te ime dhammā sammāsambuddhattā sammāsambuddho / akusalā³¹ dhamme
sammāsambuddho / kaṭame dhammā akusalā : tīṇi akusala mūlāni lobho doso
moho tadekaṭṭhā ca kilesā taṃ sampayutto vedanākhandho sañākhandho
saṃkhārakhandho viñāṇakhandho taṃ saṃmatṭhānaṃ kāyakammaṃ
vacikammaṃ manokammaṃ ime dhammā akusalā / atha vā katame dhammā
akusalā aṭṭha lobha samāgata cittuppādā dve domanassa saḥagatā ekaṃ
vicikicchā cittaṃ eka uddhacca cittanti ime dhammā akusalā / [khi a] te ime
dhammā akusalā sammāsambuddhattā sammāsambuddho / abyākatā
dhamme sammāsambuddho / katame dhammā abyākatā satta ahetuka
akusala vipākāni / aṭṭha ahetu akusala vipākāni / aṭṭha mahā kusala vipākāni
pañca rūpāvacara vipākāni cattāri arūpāvacavi vipākāni visati lokuttara
vipākāni ekādasa kiriyā cittāni pañca rūpāvacara kiriyā cittāni cattāri
arūpāvacavacara kiriyā rūpañca nañca ime dhammā abyākatā nāma / atha
vā katame dhammā abyākatā / kusalānaṃ dhammānaṃ vipākānaṃ /
kāmāvacarā rūpāvacarā apariyā vedanākkhandho saṃkhārakkhandho
viñāṇakkhandho ye ca dhammā kiriyā neva kusalā nākusalāni ca kamma
vipākā sabbañca rūpañca asaṃkhatā ca dhātu / ime dhammā abyākatā /
sakhāya vedanāya sampayuttā dhamme sammāsambuddho / katame
dhammā sukhāya vedanāya sampayuttā dhammā nāma / cattāro somanassa
saḥagata akusala cittuppapādā / [khi b] cattāro kāmāvacara kusala somanassa
saḥagattuppādā / ekaṃ sukha saḥagata kāya viñāṇaṃ ekaṃ sukha santiraṇaṃ

31 akusala に訂正すべき。

cattāri sukha sahaḡatāni maha vipākāni cattāri somanassa sahaḡatāni mahā
 kiriyaṇi hasana cittaṅca / cattāri rūpāvacara kusalāni somanassa sahaḡatāni
 cattāri rūpāvacara vipākāni ³²semanassa sahaḡatāni / etthuppanna sukha
 vedanaṃ thapetvā ime dhamma sukhāya vedanāya sampayuttā dhamma
 nāma / te saṭṭhi dhamme sammāsambuddho hi aviparitesaṃ yaṃ anubbāpati
 bodhito buddhattā sammāsambuddho / dukkhāya vedanāya sampayuttā
 dhamme sammāsambuddho / katame dhammā dukkhāya vedanāya
 sampayuttā dhammā nāma / dve domanassa sahaḡata cittuppādā / dukkhāya
 sahaḡataṃ kāyaṃ viñāṇaṃ / etthuppannaṃ dukkhaṃ vedanaṃ thapetvā :
 [khī a] ime tayo dhammā dukkhāya vedanāya sampayuttā dhammā
 nāma / te tayo dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
 adukkhamasukhāya vedanāya sampayutta dhamme sammāsambuddho /
 katame dhammā adukkhamasukhāya vedanāya sampayuttā dhammā nāma /
 cattāri lobha cittaṇi upekkhā sahaḡatāni ekaṃ vicikicchā cittaṃ ekaṃ
 uddacca cittaṃ cakkhu sota ghāna jivhā atha dve sampaticcannāni upekkhā
 sahaḡatāni dve santiraṇāni cattāri kāmāvacara kasalāni upekkhā sahaḡatāni /
 cattāri kāmāvacara mahāvīpākāni upekkhā sahaḡatāni / cattāri mahākiriya
 cittaṇi upekkhā sahaḡatāni ekaṃ pañca dvārāvajjanaṃ ekaṃ mano
 dvārāvajjanaṃ ekaṃ pañcama ghāna kusala cittaṃ ekaṃ pañcama ghāna
 vipākaṃ ekaṃ pañcama ghānikiriya cittaṃ dvādasa arūpāvacara kasala
 vipāka kiriya cittaṇi cattāri lokuttara kusala pañcama ghānāni cattāri
 lokuttara vipāka pañcama ghānāni etthappannaṃ upekkhaṃ vedanaṃ
 thapetvā ime [khī b] pañca pañāsa dhammā upekkhāya vedanāya sampayutta
 dhammā nāma / bhe dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
 vipāka dhamme sammāsambuddho / katame dhammā vipākā nāma / te
 visati kāmāvacara vipākāni pañca rūpāvacara vipākāni cattāri arūpāvacara
 vipākāni visati lokuttara vipākāni ime dhammā vipākā nāma / vipāka
 dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / vipāka dhammā dhamme
 sammāsambuddho / katame dhammā vipāka dhamma dhammā nāma /

32 somanassa に訂正すべき。

dvādasa akusalāni attha kāmāvacara kusalāni pañca rūpāvacara kusalāni
 cattāri arūpāvacara kusalāni visati lokuttara kusalāni ime dhammā ekuṇa
 pañāsa vipāka dhamma dhammā nāma / neva vipāka na vipāka dhamme
 sammāsambuddho / katame dhammā neva vipāka na vipāka dhamma
 dhammā nāma / ekādasa kāmāvacara kiriyā cittāni pañca rūpāvacara kiriyā
 cittāni cattāni arūpāvacavacara kiriyā cittāni rūpañca nibbāna pañcatṭhā
 visati dhammā neva vipāka na vipāka dhamma dhammā nāma / teneva
 vipāka na vipā[khu a]ka dhamma sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
 uppādiṇṇuppādāniya dhamme sammāsambuddho / katame dhammā
 uppādiṇṇuppādāniya dhammā nāma / satta ahetuka akusala vipākāni aṭṭha
 ahetuka kusala vipāka cittāni aṭṭha mahāvipāka kāmāvacara cittāni pañca
 rūpāvacara vipākāni cattāri arūpāvacara vipākāni kattatāni rūpāni imāni te
 tisa³³ vipākāni uppādiṇṇuppādāniya dhammā nāma / ta³⁴ uppādiṇṇuppādāniya
 dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / anuppādiṇṇuppādāniya
 dhamme sammāsambuddho / katame dhammā anuppādiṇṇuppādāniya
 dhammā nāma / dvādasa akusalāni aṭṭha kāmāvacara kusalāni pañca
 rūpāvacara kusalāni cattāri arūpāvacara kusalāni ekādasa kāmāvacara kiriyā
 cittāni pañca rūpāvacara kiriyā cittāni rūpañca na kammaṣa kattatā ime
 ekuṇa pañāsa dhammā anuppā[khu b]diṇṇuppādāniya dhammā nāma / te
 anuppādiṇṇuppādāniya dhamme sammāsambuddho / anuppādiṇṇa
 anuppādāniya dhamme sammāsambuddho / katame dhammā anuppādiṇṇa
 anuppādāniya dhammā nāma / cattāro maggā cattāri sāmāṇa phalāni
 nibbānañca ime dhammā anuppādiṇṇa anuppādāniya dhammā nāma / te
 anuppādiṇṇa anuppādāniya dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho
 / saṃkiliṭṭha saṃkilesika dhamme sammāsambuddho / katame dhammā
 saṃkiliṭṭha saṃkilesikā dhammā nāma / aṭṭha lobha saḥagata cittuppādāni
 dve domanassa cittupapādāni ekaṃ vicikicchā cittaṃ ekaṃ uddhacca cittaṃ
 giddhā³⁵ dasa akusala cittāni sakiliṭṭha saṃkilesikā dhammā nāma / te ime

33 tiṃsa に訂正すべき。

34 te に訂正すべき。

dhammā saṃkiliṭṭha saṃkilesikā dhamme sammāsambuddhattā
 sammāsambuddho / asaṃkiliṭṭha saṃkilesikā dhamma sammāsambuddho /
 katame dhammā saṃkiliṭṭha saṃkilesikā dhammā nāma / aṭṭha kāmāvacara
 kusalā pañca rūpāvacara ku[khū a]salāni cattāri arūpāvacara kusalāni tiṃsa
 bhumisu vipāko satta ahetuka akusala vipākāni aṭṭha ahetuka kusala vipākāni
 aṭṭha mahāvīpākāni pañca rūpāvacara vipākāni cattāri arūpāvacara vipākāni
 ekādasa kāmāvacara kiriyā cittāni pañca rūpāvacara kiriyā cittāni cattāri
 arūpāvacara kiriyā cittāni sabbañca rūpaṃ ime dhammā asaṃkiliṭṭha
 saṃkilesikā dhammā nāma / te asaṃkiliṭṭha saṃkilesika dhamme
 sammāsambuddhattā sammāsambuddho / asaṃkiliṭṭha saṃkilesika dhamme
 sammāsambuddho / katame dhammā³⁶ asaṃkiliṭṭha saṃkilesika dhammā nāma
 / cattāro maggā sotāpatti maggaṃ sakidāgāmi maggaṃ arahatta maggaṃ
 cattāri sā pañca phalāni sotāpatti phalaṃ sadāgāmi³⁷ phalaṃ anāgāmi phalaṃ
 arahatta phalaṃ nibbānañca ime dhammā asaṃkiliṭṭha asaṃkilesikā dhammā
 nāma / tena va lokuttara dhammā asaṃkiliṭṭha asaṃkilesikā dhammā nāma
 / asaṃkiliṭṭha asaṃkilesika dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho
 / savitta:[khū b]kka savicāra dhamme sammāsambuddho / katame dhammā
 savitakka savicārā dhammā nāma / dvādasam akusalāni aṭṭha kāmāvacara
 kusalāni aṭṭha mahāvīpākāni dve sampaticcanna santiranāni kasalā vipākāni³⁸
 ekaṃ sūkha santiranam : dve sampaticcanna santiranāni akusala vipākāni
 ekādasa kāmāvacarakiriyā cittāni rūpāvacara pathama jhāna kusala vipāka
 kiriyāni lokuttara pathama jhāna kusala vipākāni / etthapanne vitakka
 vicāre thatvā mañca pañāsa dhammā savitakka savicārā dhammā nāma /
 savitakka savicārā dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
 savitakka savicārā dhammā nāma / savitakka savicārā dhamme
 sammāsambuddho / katame dhammā savitakka savicārā dhammā nāma /
 rūpāvacara dutiya jhāna kusalam rūpāvacara dutiya jhāna vipākam

35 saṃkiliṭṭha に訂正すべき。

36 dhammā に訂正すべき。

37 sakidāgāmi に訂正すべき。

38 kusala に訂正すべき。

rūpāvacara dutiya jhāna kiriyā cittaṃ cattāri dutiya jhāna lokuttara kusala
 cittaṇi cattāri dutiya jhāna lokuttara vipāka cittaṇi etthuppanna vicāraṃ
 thapetvā ime ekādasa dhammā avitakka savicāramabbha dhammā nāma /
 te avitakka [khe a] savicāramatte dhamme sammāsambuddhattā
 sammāsambuddho / avitakka avicāra dhamme sammāsambuddho / katame
 dhammā avitakka avicārā nāma / dve pañca viñāṇāni rūpāvacara tikka
 catukka pañcakāni kusalato vipākato ca kiriyato ca dvādasa arupāvacara
 kusala vipāka kiriyā cittaṇi lokuttara kusala jhānaṅga vasena tikka catukka
 pañcaka jhānāni lokuttara vipāka jhānaṅga vasena tikka catukka pañcakka
 jhānāni rūpañca nibbānañca / ime dhamme avitakka avicāra nāma / avitakka
 avicāra dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / pīti saḥagata
 dhamme sammāsambuddho / katame dhammo pīti saḥagatā dhammā nāma
 / cattāro somanassa saḥagatā akusala cittuppādā cattāro kāmāvacara kusala
 somanassa saḥagata cittuppādā / cattāro mahāvīpākā somanassa saḥagatā
 cattāro mahākiriya somanassa saḥagatā hasana cittaṅga rūpāvacara kusala
 pathama dutiya tatiya jhānāni rūpāvacara pathama dutiya tatiya vipākāni
 rūpāvacara pathama tatiya tatiya kiriyā lokuttara kusala pathama
 dutiya tatiya jhānāni lokuttara vipāka pathama dutiya [khe b] tatiya jhānāni
 etthuppanna pītiṃ thapetvā ime dhammā pīti saḥagatā dhammā nāma / te
 ime pīti saḥagata dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / sukha
 saḥagata dhamme sammāsambuddho / katame dhammā sukha saḥagatā
 dhammā nāma / cattāro somanassa saḥagatā akusalā : cattāri kāmāvacara
 kusalāni somanassa saḥagatāni cattāri mahāvīpākāni somanassa saḥagatāni
 cattāri mahākiriya somanassa saḥagatāni cittaṅga sukha santiraṇaṃ sukha
 saḥagataṃ kāyaviñāṇaṃ rūpāvacara pathama jhāna dutiya tatiya kusalāni tiṇi
 rūpāvacara pathama tatiya tatiya kiriyā cittaṇi dvādasa lokuttara pathama
 dutiya tatiya jhānāni dvādasa lokuttara vipāka pathama dutiya tatiya
 jhānāni etthuppannaṃ sukhaṃ thapetvā ime dhammā sukha saḥagata
 dha[khai a]mmā nāma / te ime sukha saḥagata dhamme sammāsambuddhattā
 sammāsambuddho / upekkhā saḥagata dhamme sammāsambuddho / katame
 dhammā upekkhā saḥagatā dhammā nāma / cattāro lobhā upekkhā saḥagatā

ekaṃ vicikicchā cittaṃ ekaṃ uddacca cittaṃ cattāri kāmāvacara kusalāni
 upekkhā sahagatāni cattāri mahāvipākāni upekkhā sahagatāni dve
 cakkhuviññāni dve sotaviññāni dve ghānaviññāni dve jīvāviññāni dve
 sampaticcannāni dve dve santiraṇāni upekkhā sahagatāni cattāri mahākiriyaṇi
 upekkhā sahagatāni pañca dvārā vajjanaṃ mano dvā vajjanaṃ cattuttha
 jhāna rūpāvacara kusala catutthajjhāna rūpāvacara vipākā catutthajjhāna
 rūpāvacara kiriyaṇi pañcama jhāna rūpāvacara kusala vipāka kiriyaṇi cittāni
 dvādasa arūpāvacara kusala vipāka kiriyaṇi cattāni aṭṭha lokuttara catuttha
 pañcama jhāna vipākāni etthuppannaṃ upekkhaṃ thapetvā ime pañca pañāsa
 dhammā [khai b] upekkhā sahagata dhammā nāma / te pañca pañāsa
 dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / dassanena pahātabba
 dhamme sammāsambuddho / katame dhammā dassanena pahātabbā dhammā
 nāma cattāro diṭṭhi sampayutta cittuppādā vicikicchā sahageto cittuppādo
 pañcime dhammā dassanena pahātabba dhammā nāma / ime dassanena
 pahātabba dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / bhāvanāya
 pahātabba dhamme sammāsambuddho / katame dhammā bhāvanāya
 pahātabbā dhammā nāma / uddacca sahāgato cittuppādo : cattāro diṭṭhigata
 vippayutta cittuppādā dve domanassa sahāgata cittuppādā / sattime dhammā
 siyā dassanena pahātabbā siyā bhāvanāya mahātabbā / ime dhamme
 sammāsambuddhattā sammāsambuddho / neva dassanena na bhāvanāya
 pahātabba dhamme sammāsambuddho / katame dhammā neva dassanena na
 bhāvanāya pahātabbā dhamma nāma / aṭṭha kāmāvacara kusalāni pañca
 rūpāvacara kusalāni cittāni cattāri arūpāvacara kusalāni cattāri [kho a]
 lobhuttara kusalāni satta ahetuka akusala vipākāni aṭṭha sahetuka kāmāvacara
 vipākāni pañca rūpāvacara vipākāni cattāri arūpāvacara vipākāni ekādasa
 kāmāvacara kiriyaṇi pañca rūpāvacara kiriyaṇi cattāri arūpāvacara
 kiriyaṇi rūpañca nibbānaṃ / ime dhammā neva dassanena na
 bhāvanāya pahātabbā / ime neva dassanena na bhāvanāya pahātabbā
 dhammā sammāsambuddhattā sammāsambuddho / dassanena na pahātabba
 hetuka dhamme sammāsambuddho / katame dhammā dassanena pahātabba
 hetuka dhammā nāma cattāro diṭṭhigata sampayutta cittuppādā vicikicchā

sahagato cittuppādo etthuppannaṃ mohaṃ thapetvā ime pañca dhammā
dassanena pahātabba hetuka dhammā nāma / ime dassanena pahātabba hetu
dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / bhāvanāya pahātabbā
hetuka dhamme sammāsambuddho / katame dhammā bhāvanāya pahātabba
hetuka dhammo nāma / [kho b] cattāro diṭṭhigata sampayutta cittappāde
domanassa sahagata cittuppādā / cha ime dhammā siyā dassanena pahātabba
hetukā siyā bhāvanāya mahātabba hetuka dhammā nāma / ime bhāvanāya
pahātabbā hetuka dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / neva
dassanena na bhāvanāya pahātabba hetuka dhamme sammāsambuddho /
katame dhammā neva dassanena na bhāvanāya pahātabba hetuka dhammā
nāma / aṭṭha kāmāvacara kusalāni pañca rūpāvacara kusalāni cattāri
arūpāvacara kusalāni satta ahetuka akusalā vipākāni aṭṭhaka hetuka kusalā
vipākāni aṭṭha mahāvipākāni pañca rūpāvacara vipākāni cattāri arūpāvacara
vipākāni cittāri lokuttara vipākāni ekādasa kāmakiriya pañca rūpāvacara
kiriya cittāni cattāri arūpāvacara kiriya cittāni rūpañca nibbānañca / ime
dhammā neva dassanena na bhāvanāya pahātabba hetuka dhammā nāma / te
ime pañca satta ti dhamme [khau a] sammāsambuddhattā sammāsambuddho
/ ācāya gāmino dhamme sammāsambuddho / katame dhammā ācāgāmino
dhammā nāma / dvādasa akusalāni aṭṭha kāmāvacara kusalāni pañca
rūpāvacara kusalāni cattāri arūpāvacara kusalāni / ime ekuṇa tiṃsa dhammā
ācāya gāmino dhammā nāma / te ekuṇa tiṃsa dhamme sammāsambuddhattā
sammāsambuddho / apaccaya gāmino dhamme sammāsambuddho / katame
dhammā apaccaya gāmino dhammā nāma / sotāpati maggo sakidāgāmi
maggo anāgāmi maggo arahatta maggo ti cattāro maggā ime dhammā
apaccaya gāmino dhammā nāma / ime apaccaya gāmino dhamme
sammāsambuddhattā sammāsambuddho / neva ācāya gāmino na apaccaya
gāmino dhamme sammāsambuddho / katame dhammā neva ācāya gāno³⁹ na
apaccaya gāmino dhammā nāma / satta ahetuka akusala vipākāni aṭṭha
ahetuka akusala vipākāni pañca rūpāvacara vipākāni cattāri arūpāvacara

39 gāmino に訂正すべき。

vipākā[khau b]ni cattāri lokuttara vipākāni ekādasa kāmāvacara kiriyā cittāni pañca rūpāvacara kiriyā cittāni cattāri arūpāvacara kiriyā cittāni rūpañca nibbānañca / ime neva ācaya gāmino na apaccaya gāmino dhammā nāma / ime neva ācaya gāmino na apaccaya gāmino dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / sekkha dhamme sammāsambuddho / katame⁴⁰ dhammā sekkhā dhammā nāma : cattāro maggā tiṇi phalāni heṭṭhimāni sattime dhammā sekkhā dhammā nāma / te sekkha dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / asekkha dhamme sammāsambuddho / katame dhammā asekkhā nāma / ekaṃ arahatta phalaṃ / ime dhammā asekkhā nāma / te ime asekkha dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / neva sekkhā nāsekkha dhamme sammāsambuddho / katame dhammā neva sekkhā dhammā nāma / dvādasa akusalāni aṭṭha kāmāvacara kusalāni pañca rūpāvacara kusalāni catāri arūpāvacara kusalāni satta ahetuka akusala vipākāni : [khaṃ a] aṭṭha ahetuka akusala vipākāni pañca rūpāvacara vipākāni catāri arūpāvacara kusalāni ekādasa kāmāvacara kiriyā cittāni pañca rūpāvacara kiriyā cittāni cattāri arūpāvacara kiriyā cittāni rūpañca nibbānañca / ime dhammā neva sekkhā nāsekkhā dhammā nāma / te ime dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / paritta dhammā sammāsambuddho / katame dhammā paritta dhammā nāma / dvādasa akusalāni aṭṭha kāmāvacara kusalāni satta ahetuka kusala vipākāni aṭṭha ahetuka kusala vipākāni aṭṭha mahāvīpākāni ekādasa kāmāvacara kiriyā cittāni sabbañca rūpaṃ ime cha pañāsa dhammā paritta dhammā nāma / te ime paritta dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / mahattata dhamme sammāsambuddho / katame dhammā mahagata dhammā nāma pañca rūpāvacara kusalāni cattāri arūpāvacara kusalāni pañca rūpāvacara vipākāni cattāri arūpāvacara vipākāni pañca rūpāvacara kiriyāni cattāri arūpāvacara kiriyāni cittāni / satta visattime dhammā mahaga[khaṃ b]ta dhammā nāma / te ime mahagata dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / appamāna dhamme sammāsambuddho / katame

40 katame に訂正すべき。

dhammā appamāna dhammā nāma / cattāro maggā cattāri sāmaṇa phalāni
 nibbānaṇca / ime dhammā appamāna dhammā nāma / te ime appamāna
 dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / parittārammaṇa dhamme
 sammāsambuddho / katame dhammā parittārammaṇa dhammā nāma / te ime
 dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / mahagatārammaṇa
 dhamme sammāsambuddho / katame dhammā parittārammaṇa dhammā
 nāma / viñānaṇcāya ganaṃ / ime dhammā mahagatārammaṇa dhammā nāma
 / te ime dhamme ⁴¹hagatārammaṇa dhamme sammāsambuddhattā
 sammāsambuddho / appamāṇārammaṇa dhamme sammāsambuddho / katame
 dhammā appamāṇārammaṇa dhammā [khaḥ a] nāma / cattāro maggā cattāri
 sāmaṇa phalāni / ime dhammā appamāṇa dhammā nāma / te ime
 appamāṇa dhammāramma dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho
 / hina dhamme sammāsambuddho / katame dhammā hinā dhammā nāma /
 dvāsa akusala cittuppādā ime dhammā hi dhammā nāmāma / hina dhamme
 sammāsambuddhattā sammāsambuddho / majjhima dhamme
 sammāsambuddho / katame dhammā majjhimā nāma aṭṭha kāmāvacara
 kusalāni pañca rūpāvacara kusalāni cattāri arūpāvacara kusalāni aṭṭha
 kāmāvacara mahāvipākāni / pañca rūpāvacara vipāka cittāni / cattāri
 arūpāvacara vipāka cittāni aṭṭha kāmāvacara kiriyā cittāni pañca rūpāvacara
 kiriyā cittāni cattāri arūpāvacara kiriyā cittāni sabbaṇca rūpaṇca / ime
 dhammā majjhimā nāma / te majjhimā dhamme sammāsambuddhattā
 sammāsambuddho / paṇita dhamme sammāsambuddho / katame dhammā
 paṇitā dhammā nāma / cattāro maggā cattāri sāmaṇa phalāni nibbānaṇca /
 ime nava dhammā paṇitā dhammā nāma te paṇitā dhamme
 sammāsambuddhattā sammā[khaḥ b]sambuddho / micchatta niyata dhamme
 sammāsambuddho / katame dhammā micchatta niyatā dhammā nāma
 cattāro diṭṭhigata sampayutta cittuppādā dve dhamassa cittuppādā cha ime
 dhammā siyā micchatta niyatā dhammā nāma / te micchatta niyatā dhamme
 sammāsambuddhattā sammāsambuddho / sammagga niyata dhamme

41 mahagatārammaṇa に訂正すべき。

sammāsambuddho / katame dhammā samagga niyatā dhammā nāma
 sotāpatti maggo sakidāgāmi maggo anāgāmi maggo arahatta maggo cattāro
 maggā sammagga niyatā dhammā nāma / te sammagga niyata dhamme
 sammāsambuddhattā sammāsambuddho / aniyata dhamme sammāsambuddho
 / katame dhammā aniyata dhammā nāma / cattāro diṭṭhigata vippayutta
 cittuppādā vicikicchā saḥagata cittuppādo uddhacca saḥagata cittuppādo
 aṭṭha kāmāvacara kusalāni pañca rūpāvacara kusalāni cattāri arūpāvacara
 kusalāni aṭṭha kāmāvacara kusalāni mahāvīpākāni pañca rūpāvacara vipākāni
 cattāri arūpāvacara vipākāni cattāri lokuttara vipākāni aṭṭha kāmāvacara
 kiriyāni pañca rūpāvacara kiriyāni :

a hakathā bra mahābuddhaguṇa nvāta phūk 2

[ga a] yāni cattāri arūpāvacara kiriyāni rūpañca nibbānañca / ime ti satta ti
 dhammā aniyata dhammā nāma / te aniyata dhamme sammāsambuddhattā
 sammāsambuddho / maggārammaṇa dhamme sammāsambuddho / katame
 dhammā maggārammaṇa dhammo nāma / kāmāvacara kusalo cattāro nāṇa
 sampayutta cittuppādā kiriyato cattāro nāṇa sappayutta cittuppādā / ime
 aṭṭha dhammā cattārammaṇā nāma / te ime maggārammaṇa dhamme
 sammāsambuddhattā sammāsambuddho / maggahetukadhamme
 sammāsambuddho / katame dhammā maggahetukadhammā nāma sotāpatti
 maggacittaṃ sakidāgāmi maggacittaṃ anāgāmi maggacittaṃ arahatta magga
 cittaṃ / ime maggacitta dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
 maggādhīpatino dhamme sammāsambuddho / katame dhammā
 mattādhīpatino dhammā nāma / cattāro kāmāvacara kusala nāṇa sampayuttā
 / ime aṭṭha dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / uppanna
 dhamme sammāsambuddho : [ga b] katame dhammā uppanna dhammā nāma
 / sattame hetuka akusala vipākāni aṭṭha ahetuka kusala vipākāni aṭṭha mahā
 vipākāni pañca rūpāvacara vipākāni cattāri arūpāvacara vipākāni cattāri

lokuttara vipākāni : yañca rūpaṃ kammaṣa katattā / ime dhammā siyā
 uppannā nāma / uppanna dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
 anuppanna dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / katame
 dhammā anuppanna dhammā nāma / dvādasā akusala dhammā aṭṭha
 kāmāvacara kusala vipākāni : pañca rūpāvacara kusalāni cattāri rūpāvacara
 kusalāni pañca dvārāvajjana cittaṃ hasituppāda cittañcā ti tīṇi ahetuka kiriyā
 nāma / aṭṭha kāmāvacara kiriyā cittāni pañca rūpaṃ na kammaṣa katattā
 ime te pañāsā dhammā anuppanna dhammā nāma / imesaṃ anuppanna
 dhammānaṃ sammāsambuddhattā sammāsambuddho / uppādinno dhamme
 sammāsaddho / katame dhammā uppādinno dhammā nāma / sattame
 ahetuka kusala vipākāni aṭṭha ahetuka kusa[gā a]la vipākāni aṭṭha kāmāvacara
 vipākāni cattāri arūpāvacara vipākāni dvattiṃsa dhammā uppādinno ma / ime
 uppādinna dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / atita dhamme
 sammāsambuddho / katame dhammā atitā dhammā nāma ye dhammā atitaṃ
 sena aṅga hitā : rūpaṃ vedanā sañā saṃkhārā viñāṇaṃ ime dhammā atitā
 dhammā nāma / te atita dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
 anāgata dhamma sammāsambuddho / katame dhammā anāgata dhammā
 nāma / ye dhammā anāgata vasena saṅgahitā rūpaṃ vedanā sañā saṃkhārā
 viñāṇaṃ ime dhammā anāgata dhammā nāma / te anāgata dhamme
 sammāsambuddhattā sammāsambuddho / paccuppanna dhamme
 sammāsambuddho / katame dhammā paccuppannā dhammā nāma / ye
 dhammā paccuppanna vasena saṅgahitā rūpaṃ vedanā sañā saṃkhārā
 viñāṇaṃ ime dhammā paccuppanna dhammā nāma / te paccuppanna
 dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / atitārammaṇa dhamme
 sammāsambuddho / [gā b] katame dhammā atitārammaṇā nāma / atīte
 dhamme ārabha ye nupajjanti catupañāsā kāmācāra cittāni pañcadasa
 rūpāvacara cittāni dvādasā arūpāvacara cittāni aṭṭha lokuttara cittāni dve
 pañāsā cetasikā dhammā ime dhammā atitārammaṇā nāma / te
 atitārammaṇa dhamma sammāsambuddha sammāsambuddho /
 anāgatārammaṇa dhamme sammāsambuddho / katame dhammā
 anāgatārammaṇā nāma / anāgate dhamme ārabha ye upajjanti : cittāni

catupañāsa kāmācāra cittāni pañcadasa rūpāvacāra cittāni dvādasā
arūpāvacāra cittāni aṭṭhanna lokuttara cittāni dve pañāsa cetāsikā dhammā
ime dhammā anāgatārammaṇā nāma / te ime anāgatārammaṇa dhamme
sammāsambuddhattā sammāsambuddho / paccuppannārammaṇa dhamme
sammāsambuddho / katame dhammā paccuppannārammaṇā nāma /
paccuppanne dhamme ārabha ye upajanti aṭṭha lobha cittāni dve domanassa
cittāni dve moha cittāni satta ahetuka akusala [gi a] vipākāni aṭṭha ahetuka
⁴²tusala vipākāni tiṇi ahetuka kiriyāni pañca dvārāvajjana kiriyā cittāni mano
dvārāvajjana kiriyā cittāni hasana kiriyā cittāni aṭṭha mahā kusala
kāmāvacāra cittāni aṭṭha mahā vipākāni aṭṭha mahā kiriyā cittāni / imāni catu
pañāsa kāmāvacāra cittāni pañca rūpāvacāra kusala cittāni pañca rūpāvacāra
kusala cittāni pañca rūpāvacāra vipāka cittāni pañca rūpāvacāra kiriyāni /
cattāri arūpāvacāra kusala cittāni cattāri arūpāvacāra vipāka cittāni
cattāri arūpāvacāra kiriyā cittāni aṭṭha lokuttara cittāni ekuṇānavutti cittāni
: dve pañcāsa cetāsikāni satta cetāsikā sabba citta sādharmaṇi cha
pakiṇṇakāni cetāsikāni cuddhasa akusala cetāsikāni pañca visati sobhana
sādharmaṇa cetāsikāni dve pañāsa cetāsikā dhammā / ime dhammā
paccuppannārammaṇā dhammā nāma / te ime dhammā sammāsambuddhattā
sammāsambuddho / ajjha[gi b]ttika dhamme sammāsambuddho / katame
dhammā ajjhattika dhammā nāma / indriya buddharūpañca nibbānañca
thapetvā sabbe dhammā cittāni nāma dvādesa akusala cittāni aṭṭha
kāmāvacāra kusala cittāni pañca rūpāvacāra vipāka cittāni pañca rūpāvacāra
cittāni cattāri arūpāvacāra cittāni : cattāri magga cittāni satta ahetuka
akusala vipāka cittāni / aṭṭha ahetuka kusala vipāka cittāni aṭṭha sahetuka
mahā vipāka cittāni pañca rūpāvacāra cattāni cattāri arūpāvacāra vipāka
cittāni cattāri lokuttara phala cittāni tiṇi kiriyā cittāni aṭṭha kāmāvacāra kiriyā
cittāni : pañca rūpāvacāra kiriyā cittāni arūpāvacāra kiriyā cittāni imāni
ekuṇānavutti cittāni dve pañāsa cetāsikāni : satta cetāsikāni sabba citta
sādharmaṇā nāma cha pakiṇṇakā nāma cuddhasa akusala cetāsikāni pañca

42 kusala に訂正すべき。

visati sobhana cetasika dhammā nāma imāni dve pañāsa cetanasikāni ime
 sabbe citta cetanasikāni aṅghatika dhammā nāma / te dhamme [gī a]
 sammāsambuddhattā sammāsambuddho / bahiddhā dhamme
 sammāsambuddho / katame dhammā bahiddhā dhammā nāma / cattāro
 maggā sotāpatti magga cittāni sakidāgāmi magga cittāni anāgāmi magga
 cittāni : arahatta magga cittāni appariyāpannā nāma ime dhammā bahiddhā /
 atha vā / ye dhammā tesam tesam parasattānam parapuggaṇanam ajjhattam
 paccuttam niya kāthā ti puggalikā uppādinā rūpam vedanā sañā saṃkhāram
 viñāṇam ime dhammā bahiddhā / te ime bahiddhā dhamme
 sammāsambuddhattā sammāsambuddho / ajjhatta bahiddhā dhammā
 sammāsambuddho / katame dhammā ajjhatta bahiddhā nāma tadubbhayaṃ
 abhisamkhipitvā ime dhammā ajjhatta bahiddhā nāma / te ime ajjhatta
 bahiddhā dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
 ajjhattārammaṇa dhamme sammāsambuddho / katame dhammā
 ajjhattārammaṇā nāma ajjhatte dhamme ārabba ye upajanti citta cetasikā
 dhammā ime dhammā ajjhattārammaṇānā / te ajjhattārammaṇa dhamme
 sammāsambuddhattā sammāsambuddho / [gī b] bahiddhārammaṇa dhamme
 sammāsambuddho / katame dhammā bahirammaṇā⁴³ nāma / bahiddhā
 dhamme ārabba ye upajanti citta cetasikā dhammā / ime dhammā
 bahiddhārammaṇa dhammā nāma / te ime bahiddhārammaṇa dhamme
 sammāsambuddhattā sammāsambuddho / ajjhatabahiddhārammaṇa dhamme
 sammāsambuddho / katame dhammā ajjhatabahiddhārammaṇa dhammā
 nāma / ajjhatabahiddhā dhamme ārabba ye upajanti citta cetasikā
 dhammā / ime dhammā ajjhatabahiddhārammaṇā nāma / te ime
 ajjhatabahiddhārammaṇa dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
 cattāri bhūta rūpāni sammāsambuddho / katamāni rūpāni bhūta rūpāni nāma
 / pathavidhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātu : imāni cattāri rūpāni bhūta
 rūpāni nāma imāni bhūta rūpāni sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
 catūvisati upādāna rūpāni sammāsambuddho / katamāni catuvisati upādāni

43 bahiddhārammaṇā に訂正すべき。

rūpāni nāma / cakkhu sota ghāna jivhā kāyo rūpaṃ saddho gandho raso itī⁴⁴
 [gu a] bhāva mūmabhāva⁴⁵ hadaya vatthu jivita kavalīṅkāhārakākāsa kāyaviñatti
 vijjivīñatti rūpassa mudutā rūpassa kammañatā rūpassa upaccayo rūpassa
 santitī rūpassa jaratā rūpassa aniccatā catuvisati rūpāni upādāni rūpāni nāma
 / catuvisati upādāna rūpe sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
 ajjhattika rūpāni sammāsambuddho / katame dhammā ajjhattika rūpāni nāma
 / cakkhu sota ghāna jivhā kāyo ti imāni pañca rūpāni nāma / te pañca vidhe
 ajjhatta rūpe sammāsambuddhattā sammāsambuddho / bahiddhā rūpāni
 sammāsambuddho / katame dhammā bahiddhā rūpāni nāma / pathavidhātu
 āpodhātu tejodhātu vāyodhātu rūpāni bhūta rūpa saddho gandho raso itī⁴⁶
 bhāva rūpaṃ puma bhāva rūpaṃ vatthuya vatthu jivita rūpaṃ āhāraja rūpaṃ
 pariccheda rūpaṃ kāyaviñatti rūpā ca vacivīñatti rūpaṃ rūpassa lahutā
 rūpassa mudutā rūpassa kammañatā rūpassa upaccayo rūpassa santi rūpassa
 jarutā⁴⁷ vikāra rūpaṃ lakkhaṇa rūpāni imāni [gu b] te visatiyo bahira rūpāni
 sammāsambuddhattā sammāsambuddho / pasāda rūpāni sammāsambuddho /
 katamāni rūpāni pasādu rūpā nāma cakkhu pasāda rūpāpaṃ sota pasādo
 ghāna pasādo jivhā pasādo kāya pasādo ti ime pañca pasāda rūpāni nāma /
 imesaṃ pañca pasāda rūpānaṃ sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
 apasāda rūpāni sammāsambuddho / katamāni appasāda rūpāni cattāri
 mahābhūtāni te visati rūpāni apasāda rūpāni nāma rūpaṃ saddho tano raso
 āpo dhātu itthibhāva pumabhāva hadaya vatthu rūpaṃ jivita rūpaṃ āhāra
 rūpaṃ ākāsa rūpaṃ kāyaviñatti rūpaṃ vacivīñatti rūpaṃ rūpassa lahutā
 rūpassa mudutā rūpassa kammañatā rūpassa uppayo rūpassa santata rūpassa
 jaratā rūpassa aniccatā imāni teviti rūpāni appasāda rūpāni nāma imāni
 sammāsambuddhattā sammāsambuddho / vatthurūni sammāsambuddho /
 katamāni vatthu rūpāni nāma cakkhu vatthu sota vatthu ghāna vatthu jivhā
 vatthu kāya vatthu hadaya vatthu imāni cha vattha rūpāni : [gū a]

44 itthi と読む可能性が高い。

45 pūmabhāva に訂正すべき。

46 itthi と読む可能性が高い。

47 jaratā と読む可能性が高い。

sammāsambuddhattā sammāsambuddho / avatthu rūpo⁴⁸ ni sammāsambuddho
 / katamāni avatthu rūpāni nāma dvāvisati rūpāni avatthu rūpāni nāma
 pathavidhātu tejodhātu āpodhātu vāyodhātu rūpasaddho gandho raso
 itthibhāva pumabhāva jivita rūpaṃ āhāra rūpaṃ pariccheda rūpaṃ viñatti
 rūpāpaṃ vikāra rūpaṃ lakkhaṇa rūpaṃ imā niddhā vīsati rūpāni
 sammāsambuddhattā sammāsambuddho / dvāra rūpāni sammāsambuddho /
 katamā niddhāra rūpāni nāma cakkhu dvāra sota dvāra ghāna dvāra jivhā
 dvāra mano dvārāni imāni cha rūpāni sammāsambuddhattā
 sammāsambuddho / addhāra rūpāni sammāsambuddho / katamāni addhāra
 rūpāni nāma cattāri mahā bhūta rūpāni bhāva rūpaṃ⁴⁹ hadaya vattha rūpaṃ
 jivita rūpaṃ āhāra rūpaṃ pariccheda rūpaṃ viñatti rūpāpaṃ vikāra rūpaṃ
 lakkhaṇa rūpaṃ imāni te visati rūpāni sammāsambuddhattā
 sammāsambuddho / indriya rūpāni sammāsambuddho / katamāni indriya
 rūpāni cakkhundriyaṃ sotindriyaṃ ghānindriyaṃ jivhindriyaṃ kāyindriyaṃ
 itthindriyaṃ purisindriyaṃ jivitindriyaṃ imāni aṭṭha indriya rūpāni : [gū b]
 sammāsambuddhattā sammāsambuddho / anindriyaṃ rūpāni nāma
 sammāsambuddho / katamāni anindriya rūpāni nāma pathavidhātu rūpaṃ
 āpodhātu rūpaṃ tejodhātu rūpaṃ vāyodhātu rūpaṃ rūpaṃ saddho gandho
 raso hadaya vatthu rūpaṃ ākāsi rūpaṃ kāya : viñatti rūpaṃ kāya lahutā
 rūpaṃ kāya mudutā rūpaṃ kāya : kammañattā rūpaṃ rūpassa upaccayo
 rūpassanti ti rūpassa jaratā rūpassa aniccatā imāni visati anindriya rūpāni
 nāma / te ime anindriya rūpāni : sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
 olaṅrika rūpāni sammāsambuddho / katame dhammā olaṅrika⁵⁰ rūpāni nāma
 pathavi tejo vāyo cakkhu pasāda rūpaṃ sota pasāda rūpaṃ ghāna pasāda
 rūpaṃ jivha pasāda rūpaṃ kāya pasāda rūpaṃ rūpaṃ saddho gandho raso ti
 dasa olaṅrika rūpāni nāma ime olaṅrika rūpāni sammāsambuddhattā
 sammāsambuddho / sukhuma rūpāni sammāsambuddho / [ge a] katame

48 ti に訂正すべき。

49 rūpaṃ に訂正すべき。

50 olaṅrika に訂正すべき。

dhammā olaḷārika sukhume dhammā sukhuma rūpāni nāma ādhātu rūpaṃ
 itthibhāva rūpaṃ hadaya rūpaṃ jivita rūpaṃ āhāra rūpaṃ ākāsa rūpaṃ kāya
 viñatti rūpaṃ vicivisati rūpaṃ kāya lahutā rūpaṃ kāya mudutā rūpaṃ
 kāyakammañatā rūpaṃ rūpassa upassayo rūpassa santi ti rūpassa jaratā
 rūpassa aniccata imāni soḷasa rūpāni sukhuma rūpāni nāma / te imāni
 sukhuma rūpāni sammāsambuddhattā sammāsambuddho / vinibhoga rūpāni
 sammāsambuddho / katamāni vinibhoga rūpāni cakkhu sota ghāna jivha kāyo
 saddho itthibhāva purisabhāva hadaya jivita ākāsa kāviya viñatti vaci viñatti
 kāya mudu: tā kāya mudutā kāya kammañatā rūpassa upaccayo rūpassa santi
 ti rūpassa jaratā rūpassa aniccata imāni visati rūpāni vinibhoga rūpāni nāma
 te itthi me vinibhoga rūpāni sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
 avinibhoga rūpāni sammāsambuddho / katame dhammā avinibhoga rūpāni
 nāma / pathavidhātu āpodhātu tejo[ge b]dhātu vāyodhātu vaṇṇo gandho raso
 āhāraṃ imāni aṭṭha rūpāni avinibhoga rūpāni sammāsambuddhattā
 sammāsambuddho / nipphanna rūpāni sammāsambuddho / katamāni
 nipphana rūpāni nāma / pathavidhātu āpodhātu tejo⁵¹dhātu vāyodhātu cakkhu
 sota ghāna jivhā kāyo rūpaṃ saddho gandho raso iti bhāva puriso bhāva
 hadaya vatthu jivitindriyaṃ āhāro ti imāni aṭṭhārasa rūpāni nipphanna rūpāni
 nāma / tāni nipphana rūpāni sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
 anipphanna rūpāni sammāsambuddho / katamāni anipphana rūpāni nāma /
 ākāso kāyaviñatti⁵² viciviñatti kāya lahutā kāya mudutā kāya kammañatā
 rūpassa upassayo rūpassa santati rūpassa jaratā rūpassa aniccata imāni dasa
 vidha rūpāni asavinna rūpāni nāma / te anipphanna rūpāni
 sammāsambuddhattā sammāsambuddho / sabbaddhānika rūpāni
 sammāsambuddho / katamā dhammā sabbaddhānika rūpāni nāma
 / sabbatthānesu yāni rūpāni sabbatthānika rūpāni nāma / [gai a] imāni
 sabbatthānika rūpāni sammāsambuddhattā sammāsambuddho / padesa

51 itthi と読む可能性が高い。

52 vaci に訂正すべき。

53 upaccayo に訂正すべき。

rūpāni sammāsambuddho / katame dhammā padesa rūpāni nāma ekeka
koṭṭhāsa rūpavasena yāni rūpāni bhūta rūpaṃ upādāna rūpanti : ādinā nayena
vuttāni tāni rūpāni padesa rūpāni nāma / te padesa rūpe
sammāsambuddhattā sammāsambuddho / sanidassana sampatigha rūpāni
sammāsambuddho / katame dhammā sanidassana sampatigha rūpāni nāma
taṃ vaṇṇāyatana rūpaṃ eka vidhaṃ sanidassana sampatigha rūpaṃ nāma te
ime sanidasana sampatigha rūpāni sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
anidassana sampatigha rūpāni sammāsambuddho / katame dhammā
anidassana sappatigha dhammā nāma / āpo dhātu phoṭṭhabbhāyatanaṃ
itthindriyaṃ jivitindriyaṃ kāyaviñatti vacaviñatti ākāsa dhātu rūpassa lahutā
: ruppa mudutā rūpassa kammañatā rūpassa upaccayo rūpassa santi rūpassa
jaratā [gai b] rūpassa aniccattā kavaḷiṅkā āhāro imāni soḷasa rūpāni ani
anidassana rūpāni nāma / te ime anidassana rūpāni sammāsambuddhattā
sammāsambuddho / kammaja rūpāni sammāsambuddho / katame dhammā
kammaja rūpāni nāma / cakkhu sota ghāna jivha kāyo hadaya vatthu
itthindriyaṃ purisindriyaṃ jivitindriyaṃ gandho raso oḷā pathavidhātu āpodhātu
tejodhātu vāyodhātu ākāśadhātu ime aṭṭhārasa rūpāni kammaja rūpāni nāma
/ te kammaja rūpe sammāsambuddhattā sammāsambuddho / akammaja
rūpāni sambuddho / katame dhammā akammaja rūpāni nāma / saddho
kāyaviñatti viciviñatti⁵⁴ rūpassa lahutā rūpassa mudutā rūpassa kammañatā
rūpassa upaccayo rūpassa santi ti rūpassa jaratā rūpassa aniccattā
kavaḷiṅkāhāro imāni ekādasa rūpāni⁵⁵ akammaja rūpāni nāma / ime akammaja
rūpe sammāsambuddhattā sammāsambuddho / nevakammajanākammaja
rūpāni sammāsambuddho / katame dhammā nevakammajanākammaja rūpāni
[go a] nāma jātijarāmaraṇaṃ imāni tayo rūpāni nevakammajanākammaja
rūpāni nāma ime nevakammajanākammaja rūpāni sammāsambuddhattā
sammāsambuddho / cittaja rūpāni sammāsambuddho / katame dhammā
cittaja rūpāni nāma / kāyaviñatti vaciviñatti saddho rūpassa lahutā rūpassa

54 vaciviñatti に訂正すべき。

55 rūpāni の後に 2 文字書かれ、それらには削除する記号が付されていた。

lamudutā⁵⁶ rūpassa kammañatā rūpaṃ gandho raso oḷā : pathavidhātu
 āpodhātu tejodhātu vāyodhātu : ākāsadhātu imāni paṇāsa rūpāni cittaja rūpāni
 nā⁵⁷ / imāni cittaja rūpāni sammāsambuddhattā sammāsambuddho / acittaja
 rūpāni sammāsambuddho / katame dhammā acittaja rūpāni nāma / cakkhu
 sota ghāna jivhā kāyo itthi rūpaṃ purisa rūpaṃ hadaya rūpaṃ jivita rūpaṃ
 kavaliṅkāhāra jāti rūpaṃ : jarā rūpaṃ maraṇa rūpaṃ imāni terasa rūpāni
 acittaja rūpāni nāma / imāni acittaja rūpāni sammāsambuddhattā
 sammāsambuddho / nevacittajanācittaja rūpāni sammāsambuddho / katame
 dhammā nevacittajanācittaja rūpāni nāma / jarā rūpaṃ paraṇaṃ⁵⁸ rūpaṃ imāni
 dve [go b] rūpāni nevacittajanācittaja rūpāni nāma / ime nevacittajanācittaja
 rūpāni sammāsambuddhattā sammāsambuddho / utuja rūpāni
 sammāsambuddho / katame dhammā utuja rūpāni nāma saddho rūpassa
 lahutā rūpassa lamudutā⁵⁹ rūpassa kammañatā vaṇṇo gandho raso oḷā :
 pathavidhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātu ākāsadhātu / imāni terasa rūpāni
 utuja rūpāni nāma te utuja rūpe sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
 anutuja rūpāni sammāsambuddho / katame dhammā anutuja rūpāni nāma
 cakkhu sota ghāna jivhā kāyo vaṇṇo saddho gandho raso oḷā itthibhāva
 purisabhāva hadayavatthu jivitindriya rūpaṃ kavaliṅkāhāra rūpaṃ imāni
 paṇāsa rūpāni anutuja rūpāni nāma / imāni anutuja rūpāni
 sammāsambuddhattā sammāsambuddho / nevautujananutuja rūpāni
 sammāsambuddho / katame dhammā nevautujananutuja rūpāni nāma jāti
 rūpaṃ jarā rūpaṃ maraṇaṃ⁶⁰ rūpaṃ / imāni tiṇi rūpāni nevautujananutuja
 rūpāni nāma / [gau a] imāni nevautujananutuja rūpāni sammāsambuddhattā
 sammāsambuddho / anutuja rūpāni sammāsambuddho / āhāraja rūpāni
 sammāsambuddho / katame dhammā āhāraja rūpāni nāma / rūpassa lahutā
 rūpassa mudutā rūpassa kammañatā vaṇṇo gandho raso oḷā pathavidhātu

56 mudutā に訂正すべき。

57 nāma に訂正すべき。

58 maraṇaṃ に訂正すべき。

59 mudutā に訂正すべき。

60 tiṇi に訂正すべき。

āpodhātu tejodhātu vāyodhātu ākāsadhātu imāni dvādasa rūpāni āhāraja
 rūpāni nāma / te ime āhāraja rūpe sammāsambuddhattā sammāsambuddho
 / anāhāraja rūpāni sammāsambuddho / katame dhammā anāhāraja rūpāni
 nāma / saddho cakkhu sota ghāna jivhā kāyo : itthibhāva purisabhāva
 hadayavatthu rūpaṃ kavalīṅkāhāra rūpaṃ kāyaviñatti vacīviñatti jāti jarā
 maraṇaṃ imāni soḷasa rūpāni anāhāraja rūpāni nāma / te anāhāraja rūpe
 sammāsambuddhattā sammāsambuddho / nevaāhārajaanāhāraja rūpāni
 sammāsambuddho / katame dhammā nevaāhārajaanāhāraja rūpāni nāma jāti
 rūpaṃ jarā rūpaṃ maraṇa rūpaṃ imāni tiṇi rūpāni nevaāhārajaanāhāraja
 rūpāni nāma / [gau b] ime nevaāhārajaanāhāraja rūpe sammāsambuddhattā
 sammāsambuddho / tena abhidhammāttasāṅgahe vuttaṃ / aṭṭhārasa
 paṇṇarasa terasa dvādasāpi ca kammacitto tukāhārajāni honti yathākkamaṃ
 / rūpaṃ rūpāni sammāsambuddho / katame dhammā rūpa rūpāni nāma
 pathavidhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātu cakkhu sota ghāna jivhā kāyo
 vaṇṇo gandho raso oṇā itthibhāva puribhāva hadayavatthu rūpa jivita rūpa
 kavalīṅkāhāra rūpāni imāni aṭṭhārasa rūparūpāni nāma / ime rūparūpe
 sammāsambuddhattā sammāsambuddho / vikāra rūpāni sammā
 sammāsambuddho / katame dhammā vikāra rūpāni nāma kāyaviñatti
 vacīviñatti rūpassa lahutā rūpassa mudutā rūpassa kammaṇatā imāni pañca
 rūpāni vikāra rūpāni nāma / ime pañca vikāra rūpe sammāsambuddhattā
 sammāsambuddho / santika rūpāni sammāsambuddho / katame dhammā
 santika rūpāni nāma / cakkhu sota ghāna jivhā kāyo rūpaṃ saddho gandho :
 [gaṃ a] raso pathavidhātu vāyodhātu tejodhātu imāni dvādasa rūpāni santika
 rūpe sammāsambuddhattā sammāsambuddho / dure rūpāni sammāsambuddho
 / katame dhammā dure rūpāni nāma / āpodhātu itthibhāva purisabhāva
 hadayavatthu rūpaṃ jivita rūpaṃ āhāra rūpaṃ ākāsa rūpaṃ kāya viñatti
 rūpaṃ vaci viñatti rūpaṃ : kāya lahutā kāya mudutā kāya kammayata⁶¹
 rūpassa upaccayo rūpassa santati rūpassa jaratā rūpassa aniccatā imāni
 soḷasa rūpāni dure rūpāni nāma / te dūre rūpāni sammāsambuddhattā

61 kammaṇatā と読む可能性が高い。

sammāsambuddho / sampaṭiḡha rūpāni sammāsambuddho / katame dhammā
sampaṭiḡha rūpāni nāma / cakkhu sota ghana jivhā kāyo rūpaṃ saddho
gandho raso pathavidhātu tejodhātu vāyodhātu imāni dvādasā rūpāni
sampaṭiḡha rūpāni nāma / imāni sampaṭiḡha rūpāni sammāsambuddhattā
sammāsambuddho / asappaṭiḡha rūpāni nāma sammāsambuddho / katame
dhammā asappaṭiḡha rūpāni nāma āpodhā[gaṃ b]tu itthibhāva purisabhāva
hadayavattha⁶² rūpaṃ jivita rūpaṃ ākāsa kavaliṅkāhāra rūpaṃ ākāsa rūpaṃ
kāya viṇatti vacivīṇatti kāya lahutā kāya mudutā kāya kammaṇatā rūpassa
upaccayo rūpassa upaccayo rūpassa santati⁶³ rūpassa jaratā rūpassa aniccatā ti
imāni soḷasa rūpāni asappaṭiḡha rūpāni nāma / te asappaṭiḡha rūpāni
sammāsambuddhattā sammāsambuddho / upādiṇṇa rūpāni sammāsambuddho
/ katame dhammā upādiṇṇa rūpāni nāma pathavidhātu āpodhātu tejodhātu
vāyodhātu vaṇṇo gandho raso oḷā cakkhu sota ghana jivhā kāyo itthi rūpaṃ
purisa rūpaṃ hadaya vatthu rūpaṃ ākāsi rūpaṃ imāni aṭṭhārasa rūpāni
upādiṇṇa rūpāni nāma / ime upādiṇṇa rūpe sammāsambuddhattā
sammāsambuddho / anuppādiṇṇa sammāsambuddho / katame dhammā
anuppādiṇṇa rūpāni nāma / saddho kāyaviṇatti⁶⁴ vicivīṇatti kāya lahutā kāya
mudutā kāya kammaṇatā rūpassa upaccayo rūpassa santati rūpassa jaratā
rūpassa aniccatā / [gaḥ a] imāni dasa rūpāni anuppādiṇṇa rūpāni nāma / ime
anuppādiṇṇa rūpe sammāsambuddhattā sammāsambuddho / gocaragāhika
rūpāni sammāsambuddho / katame dhammā gocaragāhita rūpāni nāma /
cakkhu sota ghana jivhā kāya imāni pañca rūpāni gocaragāhika rūpāni nāma
/ ime gocaragāhika rūpe sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
agocaragāhika rūpāni sammāsambuddho / katame dhammā agocaragāhika
rūpāni nāma pathavidhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātu rūpaṃ saddho
gandho raso itthi rūpaṃ purisa rūpaṃ hadayavatthu rūpaṃ jivita rūpaṃ
kavaliṅkāhāra rūpaṃ ākāsa rūpaṃ kāyaviṇatti vacivīṇatti kāya lahutā kāya

62 hadayavatthu に訂正すべき。

63 santati と読む可能性が高い。

64 vacivīṇatti に訂正すべき。

mudutā kāya kammañatā rūpassa upaccayo rūpassa upaccayo rūpassa santati
 rūpassa jaratā rūpassa aniccatā : imāni tevisati rūpāni agocaragāhika rūpāni
 nāma ime agocaragāhika rūpe sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
 sampattigāhika rūpāni sammāsambuddho / katame dhammā sappattigāhika
 rūpāni [gaḥ b] nāma ghāna jivhā kāyo imāni tīṇi rūpāni sappattigāhika rūpāni
 nāma imāni sappattigāhika rūpāni sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
 asappattigāhika rūpāni sammāsambuddho / katame dhammā asappattigāhika
 rūpāni nāma rūpaṃ saddho imāni dve rūpāni asappattigāhika rūpāni nāma /
 te asappattigāhika rūpa sammāsambuddhattā sammāsambuddho / lakkhaṇa
 rūpāni sammāsambuddho / katame dhammā lakkhaṇa rūpāni nāma / rūpassa
 upaccayo rūpassa santati rūpassa jaratā rūpassa aniccatā imāni cattāri rūpāni
 lakkhaṇa rūpāni nāma / imāni cattāri lakkhaṇa rūpāni sammāsambuddhattā
 sammāsambuddho / lakkhaṇa rūpāni sammāsambuddho / katame dhammā
 lakkhaṇa rūpāni nāma jāti jarāmaraṇā nāma kathaṃ sabbākārato lakkhaṇa
 dhammā bhagavato nāyante / yaṃ panetaṃ jātijarāmaraṇā nāma / sattānaṃ
 sabhāvo bhāvo bhūma ti koci loke satto natthīti / jarāmaraṇa pariyosā
 [gha a]nā sabba sattā / tathā matānaṃ pana jāti sabhāvo ekanteneva
 sijjhatīti ime sattā nāma punappunaṃ upajjanti jarappattā avassābhijjanti /
 tasmā aniccā dukkhā anattā ti bujjhitvā desesi / iti lakkhaṇa dhammānaṃ
 sabbākārato aviparitaṃ sayameva abhisammāsambuddhattā
 sammāsambuddho / tividhānupassanāni sammāsambuddho / katame dhammā
 tividhānupassanāni nāma aniccānupassanā dukkhānupassanā anattānupassanā
 ceti tisso anupassanā nāma imāni tividhānupassanāni sammāsambuddhattā
 sammāsambuddho / tīṇi lakkhaṇāni sammāsambuddho / katame dhammā tīṇi
 lakkhaṇāni nāma / aniccalakkhaṇaṃ dukkhalakkhaṇaṃ anattalakkhaṇaṃ ceti
 imāni tīṇi lakkhaṇāni nāma / pañca khandhesu tīṇi lakkhaṇāni kuhinti
 vedanākkhandho dukkhalakkhaṇaṃ saṃkhārakkhandho anattalakkhaṇaṃ
 viñānakkhandho aniccalakkhaṇanti / pañcānattā dasāniccā dukkhā pi
 pañcavīsati ete tīṇi vimokkhāni : [gha b] saṃkhemena⁶⁵ pakāsītā ete cattālī

65 saṃkhepena に訂正すべき。

sākārā / khandhe tasmi duve sattā / ī anattā nāma pañca koṭṭhāsa parato
 rittato tucchato sañato⁶⁶ anattato pañca vidhā hoti / aniccā dasa koṭṭhāsā
 aniccato palato calato palokato pabhaṅguto aduvato parināpa⁶⁷ dhammato
 vibhavato asārato parinato dasa vidho hoti / dukkhā nāma / pañcavīsati
 koṭṭhāsā dukkhāto rogato : gaṇṭhato sassato āghātato ābādhato itito
 upaddavato bhayato upasaggato attānato⁶⁸ alenato⁶⁹ asaraṇato amulato⁷⁰ bādhakato
 ādinavato⁷¹ sāsavato jāti dhammato jarā dhammato mārā misa dhammato
 byādhi dhammato soka dhammato upāyāsa dhammato saṃkilesa dhammato
 parideva dhammato hoti / iti pañcavīsati koṭṭhāsā saṃpaṇḍitā honti /
 vuttaṃ cetam / aniccamacirattthena dukkhamappasukhena ca : [ghā a]
 anattāsārakatthena sakhārā⁷² honti īdisā sukhaṃ ti lakkhanamattena dukkhaṃ
 pañca tameva ca / tiṇi vimokkhamukhāni sammāsambuddho / katame
 dhammā tiṇi vimokkhamukhāni nāma / sañatta⁷³ vimokkho animitta vimokkho
 appanīhita vimokkho : imāni tiṇi vimokkhāni nāma honti / imāni tiṇi
 vimokkhāni sammāsambuddhattā sammāsambuddho / abhiñeyya dhamme
 sammāsambuddho / katame dhammā abhiñeyya dhammā nāma / dukkhaṃ
 ariya saccaṃ jāti dukkhā jarā dukkhā byādhi dukkhā maraṇaṃ pi dukkhaṃ
 soka dukkhaṃ parideva dukkhaṃ dukkhaṃ dukkha domanassa dukkhaṃ
 upāyāsa dukkhaṃ : appayehi sampayogo dukkho pi yehi vippayogo dukkho
 yam picchaṃ na labhati tampi dukkhaṃ khiteṇa pañcuppādāni dukkhā imāni
 dukkha lakkhaṇāni imā dvādasa dhammāni abhiñeyya dhammā nāma honti /
 te abhiñeyya dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / pariñeyya
 dhamme sammā[ghā b]sambuddho / katame dhammā pariñeyya dhammā

66 suñato と読む可能性が高い。

67 parichāpa に訂正すべき。

68 attānato に訂正すべき。

69 alenato に訂正すべき。

70 amūlato に訂正すべき。

71 ādinavato に訂正すべき。

72 saṃkhārā と読む可能性が高い。

73 suñatta に訂正すべき。

nāma / ime pariṇeyya dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
 pahātabba dhamme sammāsambuddho / katame dhammā pahātabba
 dhammā nāma samudaya saccanti visuddhimagge vutto / rūpa taṇhādi
 bhedenā cha taṇhā paridipitā⁷⁴ ekekā tividhā tattha pavattākārabhedato
 ajjhattikāra bhedetena taṇhā cha tīsa dhā matā atite pi ca cha tīsā cha tīsā
 dhā matā pi anāgate paccapane⁷⁵ pi cha tīsā taṇhā aṭṭhasatā matā / ime
 pahātabba dhammāni nāma pahātabba dhamme sammāsambuddhattā
 sammāsambuddho / bhāvetabba dhamme sammāsambuddho / katame
 dhammā bhāvetabba dhammā nāma / magga ariya saccanti sammādiṭṭhi
 sammāsaṅkappo⁷⁶ sammāvācā sammākammanto sammāājīvo sammāvāyāmo
 sammāsati sammāsammādhī ti aṭṭhantikenā maggena samannāgato maggo
 bhāvetabba dhammo nāma / ime bhāvetabba dhamme sammāsambuddhattā
 sammāsambuddho / sacchikātabba dhamme sammāsambuddho / [ghi a]
 katame dhammā sacchikātabba dhammā nāma nirodho sacchikātabba
 dhammā nāma / katame dhammā nirodho nāma nibbānaṃ nāma nibbānaṃ /
 kasmā nirodho vaccati rodhassa pavatta saṃsārassa abhāvo nirodho vaccati/
 rodhā nikkhanto nirodho nirūjjati paccati viṇḍati etthāti nirodho nibbānaṃ /
 taṃ aneka vidhaṃ atthato / tena vuttaṃ avadhāno ti / makkho nirodho
 nibbānaṃ dipo taṇhakkhāyo paramāṇaṃ lenaṃ arūpaṇa santaṃ
 saccamanāmayāṃ asaṃkhatāṃ sivamamataṃ sududdhassaṃ parāyaṃ naṃ
 saraṇamaṇitikaṇṭhā anāsava padassanaṃ akataṃ appalokitaṃ nipulāpananta
 pakkhamaṃ dukkhakkhāyo byāmaṇaṃ vivajaṃ khemaṃ kevalaṃ appavatto
 virāgo ca panita paccataṃ padaṃ yogakkhepo pārami pi muttasanti :
 visuddhiyo visuttā saṃkhatadhātu suddhi nibbātiyo siyaṃ / sabba dukkhehi
 visuttattā makkho kāma rāgādihi vimuccati ti vimokkho / sabbaso apāyādihi
 moceti ti vimokkho sasāra[ghi b]dukkhato moceti ti vimokkho jātijarāmāraṇato
 moceti ti vimokkho / nirodho ti yasmā pana taṃ āgamma sabbaso taṇhā

74 paridipitā に訂正すべき。

75 paccuppanne と読む可能性が高い。

76 -ppo の前に pe という文字があるが、明らかに誤植と考えられるので、ここでは pe を削除した。

nirujjhati tasmā nibbānaṃ nirodho ti vuccati / atha vā / nāmarūpañca
 nirujjati etthā ti nirodho / parima⁷⁷ viñāṇaṃ nirodheṇa nāmañca rūpañca
 nirujjhati etthā ti nirodho / atha vā / rodho ti saṃsārādhimuccanaṃ / tato
 nikkhanto nirodho nāma / nibbānanti yasmā panesāpatasso yoniyo pañca
 tatiyo satta viñāṇaṭṭhītiyo apparāparabhāvena saṃsibbanato vānanti laddha
 vohārā taṇhā / taṇhāya nakkhanto viśa nibbānanti vuccati / khandhādi ke te
 bhūmike dhamme hetthā pariyavasena saṃsibbatī ti vānaṃ / tato nikkhantaṃ
 nibbānaṃ / tisu bhavesu satte apparāparayante yutta goṇe viya bandhetī ti
 vānaṃ / tato nikkhantaṃ nibbānaṃ / bhava bhava phaleṇa saddhiṃ
 satisandhi patibaddhaṃ viñāṇaṇca sibatī ti vānaṃ / tato nikkhantaṃ
 nibbānaṃ / [ghī a] yoni gatithīti nava sattāvāsesu vā ti gacchatī ti vānaṃ /
 tato nikkhantaṃ nibbānaṃ / dipo ti aviparināma dhammatāya patiṭṭha
 bhāvato dipo ti nāmaṃ labbhati / catu cinte tasmīṃ vattamānānaṃ saccānaṃ
 sattānaṃ rūpadassano hoti avijjaṃ⁷⁹ndhakāre vattamānānaṃ : sattānaṃ
 paramatthadassanā ti padipo mahā samuddhe bhindhanā⁸⁰ vānaṃ : sattānaṃ
 samaddha⁸¹ dipo yathā patiṭṭhā hoti / evaṃ nibbānaṃ saṃsāra sāgare
 alabbhaneyya patiṭṭhe osidantānaṃ dvipo viya dipo / oghehi parigato hutvā
 na ajjhotthito bhūmibhāvo samuggatatto dipothā oghehi saṃsāra mahoghehi
 anajjhotthito dasa bhāvo dipo ti vuccati / taṇhakkhaya ti yasmākaṃ āgamma
 taṇhādayo khayāṃ gacchantī ti taṇhakkhaya nāma / kāma taṇhādayo
 aṭṭhārasa taṇhā khiyanti etthā ti taṇhakkhaya lokuttara dhammesu asaṃkhaka
 guṇena viṣiṭṭhattā nibbānaṃ paramaṃ nāma / viṣiṭṭhabhāvaṃ caranti
 gacchanti etenā ti paraṃ nāma / tānanti saka[ghī b]la vijjadukkhato
 parinatānatthena tānaṃ / tāya ti attānaṃ etenā ti tānaṃ / lenanti jāti ādi
 dukkhehi anubandhassa liyati etthā ti lenaṃ / saṃkhāra mārato passantehi
 sayāṃ liyanato lenaṃ / arūpañcā ti rūpassa abhāvato arūpaṃ / situṇhādi

77 purima に訂正すべき。

78 viśa に訂正すべき。

79 avijjandha に訂正すべき。

80 bhindanā と読む可能性が高い。

81 samuddha に訂正すべき。

vasena na rūpati na vinassati etthā ti arūpaṃ / santinti⁸² kenaci pariyāyena
 asanta bhāvābhāvato ekaṃ seneva santattā santaṃ nikilesabhāvena santaṃ /
 samanti ettha saṃkhārā ti santaṃ / saccanti nibbānaṃ aviparitatthena saccaṃ
 paratthā⁸³ saccatāya saccaṃ / anālayanti aṭṭhasatappabheda taṇhālayānaṃ
 abhāvato anālayaṃ / kāmaguṇesu na alliyanti etenā ti anālayaṃ /
 asaṃkhatanti catuhi paccayehi na saṃkhatam nāma / sivanti asivabhāva
 karaṇānaṃ kilesa dhammānaṃ abhāvena sivaṃ / amatanti maraṇā bhāvena
 amataṃ amata sadisattā amataṃ maraṇaṃ natthi etthā ti amataṃ /
 suddhasanti paritambharatāya anupacita nāṇa sambhārehi daṭṭhaṃ [ghu a]
 asakkuṇeyyatāya suduṭṭhasaṃ⁸⁴ / mahākārūṇikassāpi dhammadesaya aposukā
 bhāvuppādanena patibujjhatuṃ⁸⁵ suddhaddhasaṃ / maṃsacakkhunaṃ vā daṭṭhaṃ
 asakkuṇeyyatāya sudaddhasaṃ⁸⁶ / dukkhena dasiyatī ti sududdhasaṃ /
 parāyananti yathā patipannassa santithāyakatthena parāyanaṃ / saṃsāra
 bhayato ca santānaṃ parāyanaṃ / gati patiṭṭhānanti parāyanaṃ / parāya
 saraṇanti bhaya saraṇatthena saraṇaṃ / sabba dukkhehi satī ti maraṇaṃ /
 anitikanti tinnam upaddavānaṃ abhāvato anitikaṃ / bhagādayo sattesu itim
 upaddavaṃ kana karonti etthā ti anitikaṃ / anāsavanti na saṃsāra dukkhaṃ
 savanti passavanti ti anāsavāni hi taṃ kiñci anāsavaṃ / saṃsāra dukkhaṃ
 atthiyaṃ āsavehi vinā ti anāsavaṃ / āsavehi natthi anāsavaṃ / anidassananti
 maṃsacakkhuno vā dibbacakkhuno vā ato caratāya anidassanaṃ / akatanti
 kenaci kārāṇena akataṃ akataṃ / catuhi paccayehi akataṃ akataṃ / [ghu
 b] appalokitanti⁸⁷ jātijarādihi appalokitāya appalokitaṃ⁸⁸ / nipunanti sukhumassa⁸⁹
 nāṇassa gocaratā yadi puṇaṃ umpadi⁹⁰ nissaya rahitānaṃ sukha yasa

82 santanti に訂正すべき。

83 paramatthā と読む可能性が高い。

84 sududdhasaṃ に訂正すべき。

85 sududdhasaṃ と読む可能性が高い。

86 sududdhasaṃ に訂正すべき。

87 apalokitanti に訂正すべき。

88 apalokitāya に訂正すべき。

89 apalokitaṃ に訂正すべき。

mukhānaṃ hutvā guṇavasena sabhāvato patibujjhituṃ dukkaratāya nipuṇaṃ
 anantaṃ / uppāda vayavanto bhāvena anantaṃ antakhayaṃ na gamissatī ti
 anantaṃ / akkharanti nakkharatī ti akkharaṃ / dukkhakkhaya ti sabba
 dukkhā khiyanti etthā ti dukkhakkhaya abyāpajjhañcā ti rāgādihi sabhāvato
 abyāpajjhā / nidukkhataya abyāpajjhā dukkha patipakkhato abyāpajjhā /
 vivattanti vatassa vigatattā vivattaṃ / kasmā vattaṃ vipākavattaṃ⁹¹
 kilesavattañca vidhaṃsetī ti vivattaṃ / kammavattaṃ pana kusalākasala
 vasena ekunavisati vidhaṃ vipākavattaṃ pana patisandhi vasena ekunavisati
 vidhaṃ / kilesavattaṃ pana pavati vasena dvattiṃsa vidhaṃ vigattaṃ etthā
 ti vivattaṃ / kilesacorena vā anupaduttatā nibbhayattā khemaṃ /
 kāmayogādihi catuhi yogehi anupadutāya khemaṃ / nirupa[ghū a]ddatāya vā
 khemaṃ / khiyanti ettha etena vā upaddavā ti khemaṃ / kevalanti sabba
 saṃkhata vattatā kevalaṃ / kilesehi gatattā vā ti kevalaṃ dūkkhahi apilitattā
 vā kevalaṃ / atha vā / kucchite pāpa dhammesu liyati etenā ti kevalaṃ /
 appavatto ti vattānaṃ appavatto vattavattā hutvā pavattanti vatto
 virāgodhigamassa paccayato virāgo yassā pātitaṃ āgamma sabbaso
 kāmatanṇhā virajjanti ti virāgo : saṃkilesakesu dhammesu vā vijjanti sattā
 etenā ti virāgo panitanti⁹² utamatthena⁹³ panitaṃ⁹⁴ / attittikaraṇatthena vā panitaṃ⁹⁵
 / attacarattā papākārena⁹⁶ panitaṃ / pavatthitaṃ nibbattanti⁹⁷ ti panitaṃ
 nānāmakarena thānasillādi pana patitthitanti vā panitāṃ / acutanti⁹⁸ vinā
 bhāvena acutaṃ / cuputipatipakkhattā vā acutaṃ / natthi ettha cavananti
 acutaṃ / na cavanti etena vā ti acutaṃ padanti saṃkhataṃ saṃkhataṃ

90 uppadi と読む可能性が高い。

91 kusalākusala に訂正すべき。

92 paṇitanti に訂正すべき。

93 uttamatthena に訂正すべき。

94 paṇitaṃ に訂正すべき。

95 paṇitaṃ に訂正すべき。

96 paṇitaṃ に訂正すべき。

97 paṇitaṃ に訂正すべき。

98 cuti と読む可能性が高い。

saṃkhatato vā sabhattattā padaṃ patitthā bhāvato vā padaṃ pajjati ettha
paramaṃ sukhanti padaṃ pajjati anenā ti vā padaṃ / [ghū b] yogakkhemo
ti catuhi yogehi khematā anupadatā yogakkhemo / yujjati yujjanaṃ vā yogo⁹⁹
/ katamo ca yogo yo kāmānaṃ yogo bhavānaṃ yogo vicchikakiccānaṃ yogo¹⁰⁰
: avijānaṃ lo goso yogo ti vuccati kāma yogodayo khiyanti etthā ti
yogakkhemo / yogādayo khiyanti anenā ti yogakkhemo yo / yogānaṃ khemo¹⁰¹
ti yogakkhemo / pāramamī¹⁰¹ ti ettha api saddho / pada purāṇapattameva /
kilesa dhammā ti vipāka saṃkhātassa ti vidhassa vattassa parabhāgatthena
pāra saṃsāra mahā samuddha paratira bhūtattā pātipāraṃ pārayati ti pāraṃ
/ muti ti mutti ca santi : pavissaddhi¹⁰² cāti mūti santi visuddhiyo / itaritarā
yoga bhava bandhanato mutta hetutāya mutti vatta dukkhato nimittato : yaṃ
mucca vimuccanaṃ vā mutti / vatta dukkhato muccati anenā ti mutti / santi
ti kilesa sata saṃsāraṃ parilāpā bhāvabhavānaṃ kilesānaṃ samanaṃ santi
/ [ghe a] visuddhiyo ti sabba kilesamalato accanta visuddhiyā visesato
visuddhi ti visuddhi / ruppani kilesatāya sādhana visesato sujjanānaṃ cā ti
visuddhi / visujjati etthā ti visuddhi / visujjati etenā ti visuddhi / vimutti
ti hana me ti vimutattā vimutti saṃkhata viṣaṃkhata vimutti / visesena
kilesa malato muccanaṃ vimutti / vividhehi vipassanuvā mutti vimutti /
asaṃkhatanti paccayehi samecca kataṃ na saṃkharīyati ti asaṃkhatam /
dhātū ti attano sabhāvaṃ dhārenti ti dhātu / atha vā / yathā aneka pakāra
saṃsāra dukkha vidahanti dhātu / ādhārehi viya bhāvo santi hi dhārayanti ti
dhātu / avassavattanito dukkhadhāna pattameva tāsanti hi saṃsāra dukkhaṃ
anuvīdhiyati ti dhātu suddhi ti kenaci kilesena anupakiliṭṭhattā suddhi /
kilisapavatti vasavattādi navāni paramattha suddhatāya vā suddhi / sajjanaṃ¹⁰³
vā etenā ti suddhi / nibbatīti kilesa patipassaddhattā nibbuti / nibbāyanti¹⁰⁴

99 vicikicchānaṃ と読む可能性が高い。

100 yogādayo に訂正すべき。

101 pāramī に訂正すべき。

102 pavissuddhi に訂正すべき。

103 kilesa に訂正すべき。

104 nibbuti と読む可能性が高い。

ettha etena vā kilesa darathā ti nibbuti kilesānaṃ tathā ti nibbuti /
 rūpaviputti¹⁰⁵ ca asaṃkhatta dhātu ca suddhi ca ni[ghē b]bbuti / imāni
 sacchikātabba dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho / iti
 sammāsambuddho / gambhirā atiduddhasāsu nimunānantappabhedhā kulāyo
 saṃkhāra vikāra lakkhaṇa mahānibbāna pañattiyo / sammābujjhi
 sayambhañāṇamahimosambhāra sambhāra vito vandhetanti bhavēka
 maṇḍana mahārājamānaṃ muniṃ / so bhagavā vijācaraṇasampanno / katame
 dhammā vijācaraṇasampanno nāma / tesu kena hetuvā guṇena bhagavato
 vijācaraṇasampanno ti guṇa nemittika nāmo hoti ti ce / vijā hi ca caraṇana
 ca sampannattā vijācaraṇasampanno / tattha vijā nāmakenatthena dhammaṃ
 jānāti ti vijā nāma / attano pati paccakkhassa gahe khandhassa
 vijjhanetthena vijā / kabippamānā vijā / idha pana vijā nāma ajjha vijā hoti /
 kā pana tā aṭṭha vijā nāma ti / ekā vipassanā nāma / ekā mano mayiddhi
 nāma / ekā iddhi pabhedo nāma / ekā dibbasotaṃ nāma / ekā paracitti vijā
 nāma / ekā pubbenivā[ghai a]sānussati nāma / ekā dibbacakkhu nāma / ekā
 āsavakkhayā nāma / imāni vijā nāma honti / ime vijā dhamme
 sammāsambuddhattā sammāsambuddho / vipassanā vijāya sampanno /
 katame dhammā vipassanā vijā nāma / saṃkhāresu aniccaṃ dukkhaṃ anattā
 ti tilakkhaṇa vipassanā sekkha puthujjanānaṃ ca kāmāvacara kusala cittena
 passanti bhagavato pana sabbañūtañāṇaṃ vipassati / imāya upamāya
 veditabbaṃ / eko cakkhumā puriso suttāvuttamanidivā hatthe karitvā
 paccavekkhito ayaṃ paṇi ti¹⁰⁶ ñatvā tatrīdaṃ suttaṃ āvuttanti añāsī / maṇi viya
 karaja kāyo āvuttasuttaṃ viya panāñāṇaṃ / cakkhumā purisā viya vipassanā
 lābhi sammāsambuddho / hatthe karitvā paccavekkhato ayaṃ kho paṇi¹⁰⁷ ti
 maṇino āvibhūtataḷo¹⁰⁸ viya vipassanā ñāṇaṃ abhiniharitvā nisinnassa
 sammāsambuddhassa catu mahā bhūmika kāyassa āvibhūtakālo / tatrīdaṃ
 [ghai b] sutta āvuttassa vibhūtakālo viya vipassanā ñāṇaṃ abhiharitvā

105 rūpavimutti に訂正すべき。

106 maṇi と読む可能性が高い。

107 maṇi と読む可能性が高い。

108 āvibhūtakālo に訂正すべき。

nisinnassa sammāsambuddhassa tathārammaṇānaṃ phassa pañcamakānaṃ vā
sabba cittacetasikānaṃ vā vipassanā nāsaṇassa¹⁰⁹ ca āvibhūtakālo / idaṃ
vipassanā nānaṃ maggassānantara magga phala sukha sadisa pātiyeka
sandhiṭṭhikaṃ sāmānaphala / tasmā ādito idha dasseti / imāni vipassanā
vijāni nāma / vipassanā dhamme sammāsambuddhattā sammāsambuddho /
manomayiddhi vijāya sampanno / katame dhammā manomayiddhi vijā nāma
/ soḷasa mahā kāya añāṃ kāyaṃ jānitabbaṃ / yathā ahi kaṇuko ahi sadiso ca
hoti tattha kiñcāpi puriso ahi kaṇukānaṃ uddhareyya / ahi pi hatthena
uddharayamāno viya dassito so nikkhami / atha kho purisassa vitteneva
sappassa uddharanaṃ veditabbaṃ evameva sammāsambuddho /
mano[gho a]mayiddhi vijā nāma / taṇhākāyā añāṃ kāyaṃ paripuṇṇindriyaṃ
māhesi / imāni manomayiddhi vijāni nāma imāni manomayiddhi vijāni /
sammāsambuddhattā sammāsambuddho / iddhivijāya sampanno / katame
dhammā iddhivijā nāma / ekaṃ sabhimsata hutvā vā sahasaṃ hutvā vā
phalaṃ vā udakaṃ katvā udathakaṃ¹¹⁰ thalaṃ katvā santikaṃ thānaṃ duraṃ
katvā durathānaṃ santikaṃ katvā nila vaṃ¹¹¹ pitaṃ bhutvā pita vaṃ setaṃ
katvā setaṃ rattaṃ nimittaṃ bhagavato mañcapa¹¹² jhāna cittaṃ pañcindriya
saṃkhātaṃ abhiñāṇa imāya upamāya jātabbaṃ / eko ceko kumbhakāro tāya
suparikammakata mattikāya yathicchitaṃ bhājanavikatiṃ karoti cheko
kumbhakāra viya iddhividhiñāṇalābhi sammāsambuddho / evaṃ
suparikammakata mattikā viya iddhividhiñāṇaṃ kumbhakārassa icchita
bhājana vikati ādi karaṇaṃ viya sammāsambuddhassa : yathicchita kubbaṇaṃ
/ imāni iddhivijāni nāma / imāya iddhivijāya samānnāgato sammāsambuddho
/ dibbasota vijāya sampanno / katame dhammā dibbasotā nāma / dure pi
saddhusotaṃ samatthaṃ bhagava[gho b]to pañca majjhāna cittaṃ nānaṃ
/ yathā viriyasampanno puriso tattha sise sātakaṃ katvā sanikaṃ¹¹³ nissanno /¹¹⁴

109 nāsaṇassa に訂正すべき。

110 udakaṃ と読む可能性が高い。

111 pañcama に訂正すべき。

112 cheko に訂正すべき。

113 santikaṃ に訂正すべき。

yattha yattha thāne bherisaddhaṃ vā sunāti / ayaṃ bherisaddho ayaṃ
 saṃkhasaddho ti saddhaṃ vavatthapesanti / tassa tesāṃ aṭṭhānañca
 saddānañca āvibhutakālo viya bhagavato dibbasota dhātu dura santikaṃ
 bhedānaṃ diñcanañceva manussakānaṃ aṭṭhānañca āvibhūta sadiso daṭṭhabbo
 / imāni dibbasotakkhaṇā nāma / tena sammāsambuddho dibbasota sampannā
 tato hoti / paracittavijāya sampanno / katamā paracittavijā nāma / paresāṃ
 cittaṃ jānituṃ samatthaṃ bhagavato pañca majjhānaṃ cittaṃ pañcindriya
 saṃkhātāṃ abhiñāṇaṃ / imāya upamāya jātabbaṃ / yo koci puggalo daharo
 yuvā kiliṭṭha sariro vā sūddhavatthaṃ paridahito vā alaṅgata siso vā hoti
 tesāṃ kāla gila gandha canda mukhandhasi pilakādini ānatatarena saddo
 samukha nimitta hoti : [ghau a] / yathā tesāṃ samukhanimittaṃ paccadurato
 daharakālate paṭṭhāya tehi saddhiṃ¹¹⁵ kiṇtassa satimato tassa janassa tesāṃ
 mukhadāso pākaṭo hoti / imāni paricittavijjā¹¹⁶ laddhanāni nāma / imāya
 paracittavijāya¹¹⁷ samanno tato sammāsambuddho / pubbenivāsānussati vijjāya
 sampanno / katame dhammā pubbenivāsānussati nāma / pubbe nivuṭṭha jāti
 anussarituṃ samatthaṃ bhagavato pañca majjhāna¹¹⁸ cittaṃ pañcindriya
 saṃkhātāṃ abhiñā nāṇaṃ imāya upamāya jānitabbaṃ / eko puriso
 gāmagayaṃ tato gambhigāmagaye yaṃ kāraṇaṃ disvā yattha kattha citantvā
 taṃ taṃ anussarati gata puriso viya pubbenivāsānussati nāṇa lābhi :
 sammāsambuddho daṭṭhabbo / gāmagayo viya tayo aṃ tato bhagavā
 daṭṭhabbo / tassa purisassatī ti sutāṃ diva saṃkata kiriyāya āvibhāvo viya
 pubbenivāsāya cittaṃ abhiniharitvā¹¹⁹ nisinnassa sammāsambuddhassa tīsu bha
 [ghau b]vesu kata kiriyāya āvibhāvo daṭṭhabbo / imāni pubbenivāsānussati
 nāma / te pubbenivāsānussati sammāsambuddho samannāgato hoti /
 dibbacakkhu vijāya sampanno / katame me dhammā dibbacakkhu vijā nāma

114 nisinno に訂正すべき。

115 kiṇtassa と読む可能性が高い。

116 paracittavijjā に訂正すべき。

117 sampanno と読む可能性が高い。

118 majjhāna に訂正すべき。

119 abhiniharitvā に訂正すべき。

/ tirokuddhādisu rūpasadassanassa bhagavato pañca majjhānacittajaṃ
 pañcindriya saṃkhātāṃ abhiñā ñāṇaṃ imāya upamāya jānitabbaṃ / eko
 pūriso cakkhu pāsāde thito nagara majjhe siṃghātakamhi nisidante mahājane
 vā vidhisu parāparaṃ sañcarante jane vā gehaṃ pavissante vā gehato
 nikkhamante vā passati abbhokāse nagara majjhe siṃghātakambha¹²⁰ pāsādo
 viya bhagavato karajakāyo dāṭṭhabbo pāsāde thito sammāsambuddho / gehaṃ
 pavisantā viya paṭisandha vasena mātukucchiṃ pavisanā / gehā nikkhamantā
 viya mātukucchito nikkhamantā / rathikāya¹²¹ vithisañcarantā viya aparāparaṃ
 saṃsaranaka sattā anāvaraṇabbhokāse thāne majjhe siṃghātake : [ghaṃ a]
 nisinnā viya tisu bhavesu tattha tattha nibbatta satto pāsāda tale thitassa
 purisassa tesaṃ tesaṃ manussānaṃ āvibhūta kālo viya adhiniharitvā¹²² nisinnassa
 sammāsambuddhassa tisa bhavesu nibbattasattānaṃ āvibhūta kālo dāṭṭhabbo
 / imāni dibbacakkhaviijāna nāma / imāya dibbacakkhuvijāya sammāsambū¹²³
 samannagato hoti / āsavakkheyya vijāya sampanno / katame
 dhammā āsavakkheyya vijā nāma / bhagavato āsavakkheyya karaṃ
 arahattamaggañāṇaṃ imāya upamāya jānitabbaṃ yathā siluccaye
 anupattatikā asuni siluccayaṃ vidhaṃ sayi / yathā aggi vā gharattanivesaṃ¹²⁴
 araṇaṃ padahati / yathā ravi andhakāraṃ vidhaṃ sati / evaṃ kāmādināṃ¹²⁵
 patunaṃ āsavānaṃ khayāṃ karontaṃ bhagavato arahattamaggañāṇaṃ tena
 buddhaghosācāriyo āha / bhima yogānupattati asuniva siluccaya vāyu vega
 samuddhato araṇamiva pāvako andhakāraṃ viya ravi sate[ghaṃ b]na jula
 maṇḍalo thigharattānupattikaṃ sabbānattha vidhāyakaṃ kilesa jāla pañāhi
 vinā sayati bhāvito / atha vā / yasmā bhagavā aṭṭha vijāhi samannāgato hoti
 / tasmā buddharakkhitācāriyo āha vipassanā ñāṇamano piddhi iddhippabhedo
 pi ca dibbasotaṃ parassa ceto pariyāya ñāṇaṃ pubbenivāsānussatiṇca ñāṇaṃ

120 siṃghātakambhi に訂正すべき。

121 vithi に訂正すべき。

122 adhiniharitvā 又は abhiniharitvā と読む可能性が高い。

123 dibbacakkhu に訂正すべき。

124 gharattanivesaṃ と読む可能性が高い。

125 arahattamaggañāṇaṃ に訂正すべき。

dibbañca cakkhāsavakhayyo ti etāni nāṇāni idhaṭṭha vijā asakaruṇa muni
 dhammadehaṃ visesatā gaṇamajjhāpetā ti / caraṇaṃ nāma kabippamānanti
 ce / pañca dasa dhammācaraṇaṃ nāma pahānti / kete nāma dhammā idaṃ¹²⁶
 codanaṃ nissāya buddharakkhitācariyo imaṃ gāthamāha / silasaṃvaram¹²⁷
 indriya saṃvaro ca maggañutā jātariyāna yogo saddhāhi roggassa¹²⁷
 bhusuttaparaggamoceva satimati ca cattāriyo nāni imāni tāni ti pañca
 dhammācaraṇāni jañā etehi vijāhi ca sampayogo sampannavijjācaraṇa
 punindo / tattha silanti bhagavato rakkhitaḥḥaṃ visuṃ : [ghaḥ a] silaṃ nāma
 natthi / sabbaddassilassa setuṃ ghātappattamahosi /¹²⁸tasmā susilo hoti /
 varanti padaṃ sabba vijā padesu yojetabbam / pāṭimokkha saṃvarena
 sampanno kikkivaṇḍaṃ cāmarivaladhipiyaṃ va puttaṃ nayaṇaṃ va ekaṃ
 tameva silaṃ : anurakkhamānakāsu pesalāho dasathā satāraṇo / indriya
 saṃvarena sampanno / katame dhammā indriya saṃvaro nāma /¹²⁹
 cakkhadvārādisu āpātha rūpādini samvattā cālāṅga pekkho indriya saṃvaro
 nāma / tenāha / cakkhadvārādisu rūpesu saddhesu atho rasesu : gandhesu
 phassesu ca rakkhatindriyaṃ etehi dvārā vivatā arakkhitā hananti gāmaṃ¹³¹
 vacarassa hārino imānindriya saṃvaro nāma / bhojane maggañutāya sampanno
 / bhojane maggañutā / jātariyānuyogena sampanno / katame dhammā
 jātariyānuyogo nāma / cha aniddhāyanto añesaṃ cha koṭṭhāse katvā rattiyo
 pacchima yāme niddhāyitvā : [ghaḥ b] itaresu pañca koṭṭhāsesu bhāvanānuyogo
 nāma hoti / bhagavā pana bhikkhūnaṃ pañha visajjanena vā bhikkhūnaṃ¹³²
 ovāda dānena vā rattiya pathama yāmaṃ vitināmesi / dasa sahassa
 lokadhātuto āgatānaṃ deva brahmānaṃ aṅga maho pi catukkarassa vā
 aṭṭhakkarassa vā pañhassa visajjanena rattiyo majjhima yāmaṃ vitināpesi /¹³³

126 silasaṃvaram と読む可能性が高い。

127 roggassa と読む可能性が高い。

128 jhātappattamahosi と読む可能性が高い。

129 cakkhu に訂正すべき。

130 cakkhu に訂正すべき。

131 vacarassa 又は va carassa に訂正すべき。

132 vitināmesi に訂正すべき。

pacchima yāmaṃ pana tayo koṭṭhāse katvā purebhattato patthāya nisajāya
 pilitassa kilassatā¹³⁴ vahe panatthaṃ ekako koṭṭhāsaṃ sabbam caṅkamati /
 dutiya koṭṭhāse gandhakuṭiṃ pavisitvā dakkhiṇena passena sato sampajāno
 sihaseyyaṃ¹³⁵ kappeti / tatiya koṭṭhāse ca vuttāya nisiditvā purima buddhānaṃ
 santike dānasilādi vasena katādhikāra puggale dassanattaṃ buddhacakkhunā
 oloketi / paravādi panāha bhagavā nanu dhinamicchavirahito khiṇāsavo hoti
 / tasmā dakkhiṇena passena sihaseyyaṃ kappeti ti / yaṃ thina middhaṃ
 soppaṃ ye bhuyyena sekkha puthujjānānaṃ pubba bhāgesu uppa[ṇa a]jjati /
 taṃ¹³⁶ ahattamaggena samujjijjati / khiṇāsavānaṃ karajjakāyassa dubbala
 bhāvena bhavaṅgottaraṇaṃ hoti / tasmim bhavaṅgottarane khiṇāsavāsuppanti
 nāma / sādhammatānesaṃ : khiṇāsavānaṃ niddā nāma hoti evarūpo panāyaṃ
 karajjakāyassa dubbalabhāvo na maggavajjo / so pi eva puṭṭho dubbala
 bhāvo uppādiṇṇake labhamāno padupupphesu labhati / ekaccānaṃ hi
 rūkkhānaṃ paripuṇasuriyātāpena milāyanti / rattiyaṃ patikujjanti /
 padupupphādini suriyātāpena pupphanti / idamidaṃ akusalatā khiṇāsavānaṃ
 hoti ti parihāro veditabbo / evaṃ bhagavā sihaseyyaṃ kappento
 jātariyānuyogo nāma / ime jātariya dhammā nāma ime hi jātariya dhammehi
 [ṇa b] sampannattā bhagavā jātariyānuyogena sampanno nāma / saṭṭhāya
 sampanno / katamā sabbaṇuta nāṇa sampannayutāya jotamaṇi viya
 sumasannāya¹³⁷ saddhāya sampannatā bhagavā saddhāya sampanno / tattha
 jīgujjana lakkhaṇā hiri tesu kāya duccaritādihi hirayati ti hiri lajāpeyetaṃ¹³⁸
 adhivacanaṃ / tattha ajjhata samuṭṭhānā hiri attādhapatteyyā hiri :
 lajāsabhāva¹³⁹ saṇṭhitā hiri sampatissava lakkhaṇā hiri / tattha ajjhata
 samuṭṭhānā hiri satta kāraṇehi samuṭṭhāya ti / jātiṃ paccavekkhitvā vaye

133 vitināmesi に訂正すべき。

134 kilesatā 又は kilissatā と読む可能性が高い。

135 sihaseyyaṃ に訂正すべき。

136 samuṭṭhati 又は samuṭṭhi に訂正すべき。

137 supasannāya に訂正すべき。

138 lajjāpeyetaṃ に訂正すべき。

139 lajjā に訂正すべき。

paccavekkhitvā : surabhāvaṃ paccavekkhitvā bahūsaccaṃ¹⁴⁰ paccavekkhitvā :
dhanam paccavekkhitvā sāvakaṃ paccavekkhitvā saraṇasilam¹⁴¹ paccavekkhitvā
taṃ lāma ka kammaṃ ajātiyāya kataṃ : hina jaccadīnaṃ lāma ka kammaṃ na
tādisassa jāti sampannassa yuttaṃ mayā idaṃ kammaṃ kātuṃ na yuttanti
evaṃ jāti paccavekkhitta ñāṇaṃ nāma / tattha pāpakaraṇaṃ nāma lāma ka
daharehi kattabbaṃ kammaṃ tā[nā a]disassa vaye thitassa idaṃ kammaṃ
kātuṃ na yuttanti / evaṃ vayaṃ paccavekkhitvā pāṇāti pātādikaṃ pāpaṃ
akaronto hiri samuṭṭhāpeti / idaṃ vayaṃ paccavekkhaṇa ñāṇaṃ nāma / tattha
pāpaṃ nāmetaṃ dubbala jātikānaṃ kammaṃ / na tādisassa pi surabhāva
sampannassa idaṃ kammaṃ kātuṃ na yuttanti evaṃ surabhāvaṃ
paccavekkhitvā pāṇāti pātādini akaronto hiri samuṭṭhāpeti / idaṃ pi
surabhāva paccavekkhaṇa ñāṇa nāma / tattha pāpa kammaṃ nāmetaṃ /
andhabālāna kammaṃ na paṇḍitānaṃ kammaṃ : tādisassa paṇḍitassa
bahūsutassa idaṃ kammaṃ kātuṃ na yuttanti evaṃ bahūsaccaṃ
paccavekkhitvā pāṇāti pātādini akeronto [nā b] hiri samuṭṭhāpeti ti idaṃ
bahūsacca paccavekkhaṇa ñāṇaṃ / tathā pāpa kammaṃ nāmetaṃ
daliddhakānaṃ akusala kammānaṃ samiddha kammaṃ lāma ka tādisassa
dhanadhaṇa sampannassa idaṃ kammaṃ kātuṃ na yuttanti evaṃ dhanam
paccavekkhitvā pāṇāti pātādini akaronto hiri samuṭṭhāpesi idhaṃ dhana
paccavekkhaṇa ñāṇaṃ / tattha pāpa kammaṃ nāmetaṃ na sāvakehi
kattabbaṃ tādisassa buddha sāvakassa idaṃ kammaṃ kātuṃ yuttanti evaṃ
taṃ sāvakaṃ paccavekkhitvā pāṇāti pātādini akaronto hiri samuṭṭhāpeti /
idaṃ sāvaka paccavekkhaṇa ñāṇaṃ / tattha pāpa kamma nāmetaṃ : lāma ka
kammaṃ¹⁴² na saraṇasilena¹⁴³ puggalena kattabbaṃ : tādisassa
saraṇasilasampannassa puggalassa na kātābbanti saraṇasilam¹⁴⁴

140 bahūsutam と読む可能性が高い。

141 saraṇasilam に訂正すべき。

142 saraṇasilena に訂正すべき。

143 saraṇasila に訂正すべき。

144 saraṇasilam に訂正すべき。

paccavekkhitvā pāṇāti pātādini akaronto hiri samuṭṭhāpeti / evaṃ
 saraṇasilam¹⁴⁵ paccavekkhaṇa ṇāṇam evaṃ ajjhatta samuṭṭhānā hiri hoti ti evaṃ
 hiriyāya sampannattā bhagavā hiri sampanno nāma / katamā ottappā /
 uttāsana lakkhaṇam ottappam gatehi yeva ottappati ti ottappam / pāpato
 ubbegassetam adhivacanam / bahiddhā samuṭṭhānam ottappam
 lokādhīpatteyyam ottappam bhayam bhāva saṅghitam ottappam : [ni a]
 vajjabhiruta bhayadassavi lakkhaṇam ottappam / katham ottappam bahiddhā
 samuṭṭhānam nāma / sace tvam pāpa kammaṃ karissāsī catusu parisāsu
 garaham patto hoti garahissanti tam viṇu asucinā garahiko yathā virajito
 silavantehi¹⁴⁶ katham bhikkhu karissāsī ti paccavekkhanto bahiddhā
 samuṭṭhitena ottappena pāpa kammaṃ na karonti / evaṃ ottappam bahiddhā
 samuṭṭhāna nāma hoti / katham ottappena lokādhīpatteyyam nāma hoti /
 idhekacco kula putto lokam adhipatiṃ jeṭṭhakam katvā pāpa kammaṃ na
 karoti / yathā hi mahā panāyam lokasannivāso mahantasmim kho pana loka
 santi vāse santi sapaṇa brahmaṇā iddhipantā¹⁴⁸ dibbacakkhukāya racitta
 viduno te ca dūrato piddhissanti cetasā pi cittam pajānanti / tehi mam evaṃ
 jānissanti / passatha bho imam kula puttam saccāya agārasmā anaggāriyam
 pabbajjito samāno vokiṇṇo viharati pāpakehi akusalehi dhamme[ni b]hi ti /
 santi devatā iddhimanto dibbacakkhukā paracittaviduno tāpi durato passanti
 cetasā pi cittam pajānanti tāpimam evaṃ jānissanti / passatha bho imam kula
 puttam saddhāya agārasmā anaggāriyam pabbajjito va samāno vokiṇṇo viharati
 : pāpakehi akusalehi dhammehi ti / so lokam yeva : adhipati karitvā akusalam
 pahāya kusalam bhāve ti sāvajjam pahāya anavajjam bhāve ti : suddham
 attānam pariharati / evaṃ ottappam lokādhīpatteyyam nāma hoti / bhaya
 sabhāva saṅghitam ottappam / apāya bhayena saṅghitam ottappam
 tadubbayam pāpa parivajjane pākatam hoti / evakaronto apāya bhaya gāmino
 hutvā pāpam na karoti / tatridam upamam / yathā hi dvīsu ayo tūlesu eko

145 saraṇasilam に訂正すべき。

146 silavantehi に訂正すべき。

147 samuṭṭhāna に訂正すべき。

148 iddhimantā に訂正すべき。

¹⁴⁹ sigālo bhavayya ¹⁵⁰ gūḍha makkhito eko uṇho āditto tattha paṇḍito ¹⁵¹ sigālaṃ gūḍha
 makkhitatto jigūcchanto na gaṇhati : [ñi a] itaraṃ dāmāna bhayena / tattha
 sigālassa ¹⁵² gūḍha makkhitam jigucchāya agaṇhanam viya ajjhattam laji
 dhammam okkamitvā pāpassa akaraṇam / uṇhassa dāhanabheyena
 agaṇhanam viya apāya bhayena : pāpassa akuraṇam veditabbaṃ /
 vajjabhiruta dassāvi lakkhaṇam ottappanti idaṃ piddhayaṃ pāpa
 parivajjaneyeva pākataṃ hoti / evaṃ hi ¹⁵³ vājā ti mahantaṃ paccavekkhanto
 satthu mahantaṃ paccavekkhanto dāyajja mahantaṃ paccavekkhanto
 sabrahmā pāri mahantaṃ paccavekkhantoti catūhi kāraṇahi sampatiṣṣa va
 lakkhaṇam / etaṃ vo attānuvāda bhayaṃ parānuvāda bhayaṃ : daṇḍa bhayaṃ
 duggati bhayanti catuhi kāraṇahi vajjabhirūta bhaya dassāvi lakkhaṇam /
 ottappanti samuṭṭhāpetvā pāpaṃ na karoti / tena hi ottappena sampannattā
 bhagavā ottappena sampanno / bahūsaccena sampanno / katame bahūsaccā
 nāma / bahūsuttassa bhāvo hutvā jānitabbaṃ suttaṃ / [ñi b] taṃ so asutvā
 pasuto vijānāti / tasmā bahūsuto nāma / tassa bhāvo bahūsuttatta / tena
 bahūsutta bhāvena sampannattā bhagavā bahūsaccena sampanno / puggalo
 na sampanno / katamā samappadhāna viriyāni / uppannā na pāpakānaṃ
 pahānāya vāyāmo / anuppannānaṃ pāpakānaṃ anupādāya vāyāmo /
 anuppannānaṃ kūsalānaṃ upādāya vāyāmo / uppannā dhammānaṃ bhiyyo
 bhāvāya vāyāmo / sammāvāyāma saṃkhāto paggaho nāma / viriya na
 sampannattā bhagavā paggahena sampanno nāma / satiyā sampanno /
 katamā satiyā supatitṭhita sati / matiyā sampanno vajji rūpamā pañā
 rūpāvacarehi catūhi jhānehi sampanno / katamā rūpāvacara jhānā cattāri
 rūpa jānāni / upekkhā citte kattatā sampayutta vasena aṅgasamattā catuttha
 jhāne yeva tiṭṭhanti / ti pañca dhammā ti paṇṇarasa dhammājañā jānitabbā /
 etehi vijāhi ca sampayo hoti / [ñu a] etehi paṇṇarasa dhammehi ca heṭṭhā

149 sigālo に訂正すべき。

150 gūḍha に訂正すべき。

151 sigālaṃ に訂正すべき。

152 sigālassa に訂正すべき。

153 vajjā と読む可能性が高い。

vutteha aṭṭhahi ca vijjāhi sampayogo ti yutta bhāvena sace podato vadeyya /
ime dhammā tasmā caraṇaṃ nāmā ti yasmā etehi carati arayasāvako¹⁵⁴
gacchati amataṃ disaṃ / tasmā caraṇanti¹⁵⁵ vattā / evaṃ vijāhi caraṇena
sampannattā vijācaraṇasampanno nāma hoti / paravādīpanāhananuca
vijācaraṇasampanno sāvakesu labbhati / khiṇāsavā nāma vijācaraṇameva
labbhanti no vijācaraṇa sampadanti / yathā aṇo vijācaraṇa sampanno / tena
vijācaraṇa sampanno tena vijācaraṇa sampannassevāyaṃ āvenikā patipatti / so
bhagavā imāhi vijāhi : imanā caraṇena samannāgato / tena vuccati vijācaraṇa
sampanno tena vijācaraṇa sampannassevāyaṃ āvenikā patipatti / tena vuccati
vijācaraṇa sampanno ti / tattha vijā sampadā bhagavato sabbañutaṃ
puritthāhitā caraṇa sampadā mahākāruṇikāya kataṃ / sabba[nū b]ñutāya
sattānaṃ attānatthamā ñatvā mahākāruṇikatāya anattamā parivajjitvā attheni
yojeti / yathā taṃ vijācaraṇa sampanno / tenassa sāvakā sapatipannā honti :
no dupatipanno / karuṇāya parirakkhanto attānaṃ rakkhati / pañāya attānaṃ
rakkhanto paraṃ rakkhati attahitāya patipannādīsu catūsu puggalesu
bhagavato catuttha puggala bhāvo siddho hoti no paresu tīsu ti / parihāro
veditabbo / evaṃ bhagavā sabbañuta nāṇa puraṇa samattha vijā sampadāhi
mahākāruṇā puraṇa samattha caraṇa sampadāhi sampannattā vijācaraṇa
sampanno / iti vijācaraṇa sampanno tena ācāriyo vijācaraṇa sampannassa
bhagavato vandanattāya imaṃ gāthamāha / sampanna vijācaraṇammahesī
sampannadehāvaya vammaṇindhamā sampanna [nū a] gambhīra
visuddhayosaṃ sampanna sīlaṃ sīrasā namāmi / so bhagavā sugato / tesu
kena hetunā guṇena bhagavato sugato ti / guṇa nemittika nāmo hoti ti ce /
sobhanaṃ gamanattā sugato (/) sobhanaṃ gamanaṃ nāma katamaṃ /
gamaṇaṃ hi gatanti vuccati / taṇca bhagavāto sobhanaṃ gamaṇaṃ
parisuddhamā anavajjaṃ / kaṃ pana gatanti ce / ariyamaggo / tena posa
gamaṇena khema disaṃ asajjaṃāno gato ti sugato / atha vā / sobhanaṃ gata
gamaṇaṃ etassā ti sugato / bhagavā hi sajjhā pabhānurañjitu indha pāpa sata

154 ariyasāvako に訂正すべき。

155 vuttā に訂正すべき。

vinaddha pajjalitarū viya jantu mahāpurisa lakkhaṇaṃ asīti anubyañjana
 byāmapabbhāketu mālā alaṅkata sariro maggavāraṇa rāja vilā satāmi cakka
 lakkhaṇā liṅgate puripādehi asāsanto viya pahikantaṃ anopamāya buddha
 sīriyā asādhāraṇena buddha vilāsenā satta sañcita padesaṃ obhāsento : [ñū b]
 gāma nigama rājadānisu ārikañcaramāno mahābhikkhusaṅghena saddhiṃ
 devamanussehi pūjjathāyamāno gato ti sugato / evaṃ gacchanto bhagavā
 lākhāra sekejatintarattako vilāra puppha paṇṇa duppattaṃ kattariyā padumaṃ
 kantento viya ti maṇḍala candaṃ banditvā rattakambalena gajakumbhaṃ
 pariyo naddhato viya rattana satubbedesu vaṇṇagghike cavāla jālaṃ
 khipamāno viya mahati suvaṇṇa ceti yeva cakkavāl sineru yugandhara mahā
 pathavi hasitvā gahata nigrodha samānavaṇṇa rattapavaraṃ paṃsu kula
 civaraṃ pārūpitvā vaṇa gahanagahaṇato nikkhantaruṇa kesarasihā viya
 gattaṇa majjhetato gārātaṇa parivutto puṇṇacando viya uddhaya
 khirimatthake uggacchanto viya divākaro attano nisinnāsanato cāleno
 nikkhamati / athassa kāyato meghamukhato vidūlatā viya rasmiyo
 nikkhamitvā suvaṇṇa raṃsa dhārā pariseka piñjarāni rukkhato
 raṇapādahamiyādina karonti / tava deva [ñe a] attano patta pīvaramādāya
 mahābhikkhusaṃgho bhagavantaṃ parivāresi te pana parivāretvā thitā evaṃ
 rūpā ahesuṃ / apicchā santuṭṭhā vivittā asamsaṭṭhā āradhā viriyā vattāro
 vacanakkhamā / podakā pāpa garahitā¹⁵⁶ sila sampannā vimutti ñāṇadassana
 sampannā tehi parivārito bhagavā rattakambale parikkhito viya suvaṇṇa
 khandho ratta paduma sandha majjhatato viya asīti mahāthero pi naṃ mahā
 meghavaṇṇa paṃsu kula civaraṃ pārūpitvā maṇi dhammadhammivikā viya
 : mahānāgā parivārayiṃsu vantarāgā tiṇṇa kilesa āvathita janā /
 bhinnabandhanā kule vā gaṇe vā alattā iti bhagavā sayāṃ vitarāgo vitarāgehi
 vitadādāso vitaposehi parivārito vitamoho vitamohehi parivārito nitiṇṇo
 nitiṇṇehi parivutto nikilesa nikilesehi parivutto sayāṃ buddho anubuddhehi
 parivārito mitta parivāritaṃ viya ke[ñe b]saṃraṃ kesara parivāritaṃ viya

156 amicchā に訂正すべき。

157 sila に訂正すべき。

kaṇṇikā aṭṭha nāga sahassa parivārīto viya naddhanta nāgarājā navutti haṃsa
sahassa parivārīto viya dhaddharatṭha haṃsa rājā senāṅga parivutto viya
cakkavatta rājā amataṛaṇa parivutto viya satto devarājā brahmagaṇa
parivatto viya mahā brahmāgārā gaṇa parivatto viya puṇṇacandho : asameṇa
buddhavesena aparimāṇena buddhaviḷāsena taṃ taṃ mattaṃ patipajji atha
purima kāyato suvaṇṇa vaṇṇa ghana buddha rasmiyo utṭhihitvā gataṇa tale
asīti haddhatṭhatṭhānaṃ aggahiṃsu / tathā pacchikapāyato dakkhina passato
vāma passato suvaṇṇa vaṇṇa ghana buddha rasmiyo utṭhihitvā asīti
hatṭhatṭhānaṃ attahesaṃ / upariseṇo paṭṭhāya saṅca kesāvattehi
madubhivaṇṇa ghana buddha rasmiyo utṭhahitvā asīti haddhatṭhatṭhānaṃ
attahesaṃ / rattapita vaṇṇa sambhanaṭṭhānato mañjottha vaṇṇa rasmiyo
utṭha[nai a]hitvā asīti hatṭhatṭhānaṃ agahesaṃ / sacca kamme ca
pabhassavā rasmiyo utṭhahisu / evaṃ samantā asīti hatṭhatṭhānaṃ chabbāṇa
rasmiyo vijjho gamānā vipphandhamānā vibhāvamānā katvāna daṇḍadiri
ādiccharitvā ākāsaṃ pakkhandhamānā mahā padipa jālā viya catudipaka
mahā meghato nikkhanta vijulatā viya diso disā pakkhandhisu / yaṃ hi sabba
disā bhātā suvaṇṇa cappakapupphehi kariyamānā viya tatra nikkhanta
suvaṇṇa rasa dhārābhisiṅcimānā viya pasārita suvaṇṇapathaparikkhittā viya
/ verabbarāga samuṭṭhita kikiṇṇikāra puppha samo kiṇṇā viya pi na piṭṭha
cūṇṇa samo saritā viya virocīṃsu / bhagavā asīti anubyañjana byāmapabbhā
parikkhepa samujjalaṃ dvattiṃsa mahāpurisa lakkhaṇa patimaṇḍita sariraṃ
abbāmahikādihi upakilesa vinimuttaṃ samujjalita gārakā pabhāsitaṃ viya
gataṇagalaṃ suvi[nai b]kasitaṃ viya padumaṃ paṇṇā sabbadhālika jūlo viya
ca yojana satiko pārīcattako patipātiyā thapitānaṃ dvattiṃsa suriyānaṃ
dvattiṃsa cakkavattinaṃ dvattiṃsa devarājānaṃ samahābrahmānaṃ
sirivīlāsaṃ abhibhavamāno viya virocittha / yathā taṃ dasa hi pāramihi dasa
hi upapāramihi dasa hi paramattha pāramihi : sammadevasurītāhi samma
tiṃsa pāramihi: alaṅgata kappa sata saḥassādhikāni cattāri asaṃkheyyāni
dinnena : pāṇena rakkhitaṇa sinekatena kalyāṇena kammaṇa ekasmiṃ
attabhāve samosaritvā : vipākāṃ dātuṃ alabbamāṇena / sabbādhappattena
viya viya nibbattaṃ nāvā sata sahassa bhaṇḍaṃ ekkānāvaṃ āropanakālo viya

sakaṭa saḥassa bhaṇḍaṃ eka sakaṭa niccataṃ āropanakālo viya pañca visatiyā
 tathānaṃ santiṭṭha mukhadvāre eka udakaroṣi bhūtakālo viya anopahaya
 buddha siriya [ño a] gacchantassa bhagavato jātisu pana cappakamallikā
 rattupalakanindaharādi pupphā nañceva nilapittādi vaṇṇānaṃ pupphapuṇṇānaṃ
 cātudipaka mahā meghato viya salilavassa vuṭṭhi vikirisu / pañcāṅga
 turiyanighosāceva buddha dhamma sagha ¹⁵⁸ guṇa paṭisaṃyuttathu ti ghosā ca
 sabba disā pūriyamānā mukharā viya ahesuṃ / deva supaṇṇanāga yakkha
 gandhabba manussānaṃ akkhini amatapānaṃ viya labhisu imasmiṃ thāne
 thatvā padasātehi pādatalabhūmi na saṃphussatī ti : kathenti pana
 gahetabbam / bhagavato hi gamanakāle pana pādaponibhūmi saṃphussatiṃ
 / eva rājāṇi na limpanti / tathā hi vuttaṃ mañca sunadiyādisu / evaṃ
 sabbaṇa sampanno / kappayanto basuddharam : aṭṭhāyanto pānaṃ hiyā
 tiloka vināyako / dakkhiṇaṃ pathamaṃ pādaṃ uddharanto narāsabho
 gacchanto siri sampanno / sobhate dipadutamo / gacchato siri seṭṭhā pādā
 [ño b] sambajam sama saṃphussate bhūmi rajasādupalimpati / ninnathānaṃ
 unnamati gacchante lokanāyake unnatāṇa samaṃ hetu pathavi pi acetanā /
 pāsānā sakkharāceva kakhaṇakhāṇukaṇḍakā sabbe mattāvivajjanti gacchante
 lokanāyake / nātindare uddharati nāccāsanne ca nikkhapi / aghajjayanto
 niyyāni ti ubho jānucatoppake nāti sagham ¹⁵⁹ akkamati sampanna paraṇo muni
 narāpi sanikaṃyāti gacchamāno samāno samāhito / uddham apo ca tiriyaṇa
 disāṇa vidisantathāna pekkhamāno so yātiyuttamaggamapekkhati /
 nāgavikanta pāroso / gamaṇe sobhate jino cāro gacchati lokatto hāsayanto
 sadevake / usabha rājā va sobhanto caturārivake saroto sayanto bahūsate
 taṃ taṃ gāmaṃ upāgami ti / sobhanaṃ gamanattā ti sugato / kasmā
 buddharakkhitācariyo āha / vipassanā nāṇa manomayiddhi iddhippabhedo /

yauma cpa thitem tee sugato lee yaca ¹⁶⁰

158 samgha に訂正すべき。

159 samgha に訂正すべき。

160 この最後の一文は、タイ語とパーリ語の混淆形式で表記されている。ここでの 'yauma' は、タイ語で表記すると 'yoom' となり、'cpa' は、タイ語で表記すると 'cop' となる。

